

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบสอง : โรงเรียนบ้านโนนตาลหนามแท่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนครินทร์ เขต 2 เพื่อกำหนดขอบข่ายและสาระสำคัญในเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
3. การประเมินคุณภาพภายนอก
4. มาตรฐานการศึกษา
5. การปฏิรูปการศึกษารอบสอง
6. การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
7. การบริหารเชิงคุณภาพ
8. การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
9. บริบทโรงเรียนบ้านโนนตาลหนามแท่ง
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของคุณภาพการศึกษา

หน่วยงาน นักบริหาร นักวิชาการที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมาย คำนิยาม ความคิดเห็นของคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2543 : 9) ให้ความหมาย คุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งแสดงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ความจำเป็นสำหรับผู้เรียน สังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่กำหนด

สถาบันการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 : 2) ได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึงคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนและกระบวนการจัดการของสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการและความจำเป็นสำหรับผู้เรียนและสังคมปัจจุบัน

ทวี มั่นตรง (2545 : 19) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครอบคลุมตามความคาดหวังของหลักสูตรและความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งเกิดจากการบริหารคุณภาพเป็นการจัดระบบการทำงานเพื่อให้ผลงาน ได้สร้างความพึงพอใจ ความประทับใจ ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการทั้งภายในและภายนอก

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2542 : 8) ได้ให้ความหมายคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตรงตามความมุ่งหมายของผู้ใช้บริการ ตรงตามมาตรฐานการศึกษา และสอดคล้องความต้องการของผู้รับบริการ โดยใช้กระบวนการบริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน อันเป็นผลผลิตทางการศึกษา โดยผ่านความสัมพันธ์ เชิงระบบ คือ (1) ด้านปัจจัย ได้แก่ ครูบุคลากรทางการศึกษา เงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ รวมไปถึงหลักสูตรหรือเอกสารประกอบการสอนที่เป็นเนื้อหาสาระที่สำคัญ (2) กระบวนการ ได้แก่ การจัดรูปแบบการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ และรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และ (3) มาตรฐานตัวชี้วัดถึง ผลผลิตทางการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานด้านผู้เรียนที่มีคุณภาพ

2. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

มีนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้อธิบายความหมายไว้ดังนี้

สงบ ลักษณะ (2541 : 12) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผนและกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการศึกษา ที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพ ที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของหลักสูตร

จรัส นองมาก (2544 : 2) ให้นิยาม การประกันคุณภาพว่า ตามความหมายที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา หรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัด ถ้าเป็นการประกันคุณภาพภายนอก ตรวจสอบโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ศิริ ถีอาสนา (2549 : 13) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการจัดการศึกษา และการประเมินผลการจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะทำให้สังคมเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้น และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ เป็นระบบ ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง จนสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามจุดหมายของหลักสูตรและความต้องการของสังคม

3. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาการศึกษา (Quality Assurance) เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (Assure) ได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และที่สังคมต้องการ

หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพศึกษามี 3 ประการ คือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและความคล่องตัวในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และให้อิสระแก่ผู้สอนในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงตนเอง รับผิดชอบ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และสังคมให้มากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานของสถานศึกษาร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมกันภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา

(Focus Areas) มีการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือกระบบการพัฒนาศึกษาให้เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาตลอดจนแผนพัฒนาสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นสัญญาประชาคมและเพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์ 3 ประการ

1. การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบ และทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดนั้น ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic plan) ที่ทุกกิจกรรม / โครงการ/งานมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรหาให้เพียงพอ ดูแลรักษาให้ใช้ได้อยู่เสมอและปลอดภัยในการใช้ ประการสำคัญต้องมีระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินและรับรองคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมินคุณภาพ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นระบบการสร้างเชื่อมั่นของชุมชนและผู้ปกครองว่า

สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ผู้สำเร็จการศึกษามีลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยความร่วมมือกันของผู้เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายใน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 96) ให้ความหมาย การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2546 : 19) ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้นเรียน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2548 : 19) ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผลและติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549 : 3) มีความเห็นว่าเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน หลักการ กระบวนการ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (Assure) ได้ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษาที่มีแผนงาน กิจกรรม การประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ

2. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

จากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้น ได้นำ ไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ

(การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา) และระบบการประกันคุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจ ไปยังสถานศึกษา โดยที่ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประเมินคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติมี 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้ สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเป็นเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา อย่างไรก็ตามเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นก็ได้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียนสถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมคิดร่วมวางแผนและร่วมติดตามตรวจสอบ เก็บข้อมูล ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมาก ควรร่วมกันวางแผนจัดระบบการเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ให้ครอบคลุมและข้อมูลสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการ

กระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 3.1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว
- 3.2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จของการพัฒนามาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- 3.3 กำหนดวิธีดำเนินงาน โดยอาศัยหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน/การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด
- 3.4 เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน
- 3.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรภายในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน
- 3.7 กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.8 มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการ/กิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการ การดำเนินการตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการ ที่จะทำให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ก็คือการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาดังได้กล่าวแล้วในข้อ 2.1 (หน้า 5) สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน / โครงการตลอดปีการศึกษา

โดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย สถานศึกษามีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้ สถานศึกษามีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี เพื่อให้ก้าวทันสภาวการณ์ปัจจุบันด้วย คือ

5.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจ ของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์และภารกิจสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับสถานะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 แผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชนหรือไม่ มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วนหรือไม่ กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

5.3 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สนับสนุนการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนอย่างไร ครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์การสอนหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหา ฝึกการสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนหรือไม่ ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัยหรือไม่

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้มากขึ้นเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงเพียงใด มีการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินหรือไม่ สถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีหรือไม่

5.5 การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาผู้สอนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่า ผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กรเพื่อร่วมงาน และเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถแนะนำนวัตกรรมหรือแหล่งนวัตกรรมสำหรับผู้สอนหรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้สอน/คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้หรือไม่ มีการพบปะและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงการพัฒนาหรือไม่อย่างไร

5.6 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก (สถาบันอุดมศึกษา องค์กรธุรกิจภาครัฐและเอกชน) ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด จัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากนักน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบอื่นใดหรือไม่

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพการศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษายังมีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนให้ตระหนักถึงการกำหนดคน โยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติอีกทางหนึ่งด้วย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น สถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่มีความพร้อม อาจตั้งคณะทำงานขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาก็ได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการ

ประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย ที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อ 5) เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการ โดยขอใช้แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการทำงานใด ๆ ก็ตาม ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้จึงจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอดีตมีการละเลยกันมาก จนทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องระบบฐานข้อมูลที่ทำเป็นต่อการพัฒนา จึงมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกในการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาหรือที่เรียกสั้น ๆ ว่ารายงานประจำปีนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้แนวทางไว้เป็นตัวอย่างในเอกสารชื่อ “แนวทางการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา” โดยเสนอแบ่งรายงานเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 4 ระบุจุดเด่น จุดด้อย และความต้องการการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ด้วยเมื่อจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษา ส่งรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้านสังกัดภายในเดือน พฤษภาคมของทุก ๆ ปี และส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพสถานศึกษา (สมศ.) เฉพาะในปีที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะนำรายงานของสถานศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับเขตพื้นที่ และเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้นำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษามาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับประเทศ นำผลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป ประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่

จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปใช้วางแผนปรับปรุงงานต่อ ๆ ไป ดังนั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงาน และนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาคำรองอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ โครงการ/กิจกรรมที่ทำให้ต้องคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณา โครงการ/กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้น ควรพิจารณา ดังนี้

8.1 ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้

8.2 ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายเพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น

8.3 ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

8.4 หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่ส่อเค้าว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา

อย่างไรก็ตาม ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นสถานศึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

8.4.1 สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

8.4.2 เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง

8.4.3 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือรู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น ๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดเวลา

ผลผลิตแห่งองค์กรเรียนรู้ เห็นได้จาก 1) ผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น 2) เกิดการพัฒนาคน 3) มีการพัฒนาความรู้ และ 4) องค์กรมีศักยภาพสูงขึ้น

การประเมินคุณภาพภายนอก

วิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553)

ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) หรือ สมศ. ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2543 – 2548) ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด คือ ประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 36,007 แห่ง การประเมินคุณภาพรอบที่สอง ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดให้ สมศ.ต้องจัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้พิจารณาวิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) เพื่อการจำแนกผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าได้มาตรฐานหรือไม่ โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหาร สมศ. ในการประชุมครั้งที่ 13/2548 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2548 โดยให้พิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1. การประเมินอิงเกณฑ์ ให้พิจารณาตามมาตรฐานตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาที่ สมศ.กำหนด โดยจะมีการสรุปการประเมินทั้งในระดับตัวบ่งชี้ และระดับมาตรฐาน
2. การประเมินอิงสถานศึกษา ให้พิจารณาจากการที่สถานศึกษาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และพัฒนาการของคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีผลการดำเนินงานบรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษารวมทั้งการมีความตระหนักในความสำคัญและความพยายามในการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา ซึ่งมีวิธีการประเมินในแต่ละแบบ ดังนี้

การประเมินแบบอิงเกณฑ์ มีการประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ และการประเมินในระดับมาตรฐาน

1. การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ ให้พิจารณา จากค่าร้อยละ / ร้อยละเฉลี่ยของเกณฑ์การพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้เทียบกับเกณฑ์การประเมิน ระดับตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมินระดับตัวบ่งชี้ (ยกเว้นตัวบ่งชี้ที่ 5.1 – 5.6) ค่าร้อยละเฉลี่ยเป็น 4 สเกล ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 50 ระดับคุณภาพ ปรับปรุง ร้อยละ เฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 50 – 74 ระดับคุณภาพ พอใช้ ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์ พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 75 – 89 ระดับคุณภาพ ดี ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป ระดับคุณภาพ ดีมาก เกณฑ์การประเมินระดับตัวบ่งชี้ (เฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 5.1 – 5.6) ค่าร้อยละเฉลี่ยเป็น 4 สเกล ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ที่มีผลการทดสอบระดับดี ระดับคุณภาพ ปรับปรุง ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 – 64 ที่มีผลการทดสอบระดับดี ระดับคุณภาพ พอใช้ ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 65 – 89 ที่มีผลการทดสอบระดับดี ระดับคุณภาพ ดี ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 90 - ขึ้นไป ที่มีผลการทดสอบระดับดี ระดับคุณภาพ ดีมาก

2. การประเมินระดับมาตรฐาน การประเมินคุณภาพระดับมาตรฐาน ให้ประเมิน จากค่าร้อยละเฉลี่ยของตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานเทียบกับเกณฑ์การประเมินระดับมาตรฐาน เกณฑ์การประเมินระดับมาตรฐาน (ยกเว้นมาตรฐานที่ 5) ค่าร้อยละเฉลี่ยเป็น 4 สเกล ค่าเฉลี่ย ระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.74 ระดับคุณภาพ ปรับปรุง ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ ตัวบ่งชี้ ตั้งแต่ 1.75 - 2.74 ระดับคุณภาพ พอใช้ ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ตั้งแต่ 2.60 - 3.49 ระดับคุณภาพ ดี ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ 3.50 – 4.00 ระดับคุณภาพ ดีมาก เกณฑ์การประเมินระดับมาตรฐาน (ยกเว้นมาตรฐานที่ 5) ค่าร้อยละเฉลี่ยเป็น 4 สเกล ค่าเฉลี่ย ระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 ระดับคุณภาพ ปรับปรุง ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ ตัวบ่งชี้ ตั้งแต่ 1.51 - 2.59 ระดับคุณภาพ พอใช้ ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ตั้งแต่ 2.60 - 3.49 ระดับคุณภาพ ดี ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ 3.50 – 4.00 ระดับคุณภาพ ดีมาก

การประเมินอิงสถานศึกษา ประกอบด้วย การพิจารณาพัฒนาการของคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายของสถานศึกษา โดยมีมิติในการ พิจารณา และการสรุปผลการพิจารณา ดังนี้

2.1 มิติในการพิจารณา พัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังนี้ มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา บรรลุมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดีมาก (4) ไม่บรรลุ ดี (3) มี A1 และ A2 พอใช้ (2) ไม่มี

พัฒนาการของคุณภาพการศึกษา บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา พอใช้

(2) ไม่บรรลุ ปรับปรุง (1)

2.2 วิธีการพิจารณาในแต่ละมิติ มีดังนี้

2.2.1 มิติพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการตามเงื่อนไข ดังนี้

1) การที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. อย่างเป็นระบบครบวงจร PDCA และ

2) ผลการประเมินรอบที่สอง (เฉพาะผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์) สูงกว่าผลประเมินรอบแรกหรือผลประเมินทั้งสองรอบไม่ต่ำกว่าระดับดี (ดี-ดี) หรือผลประเมินรอบที่สองไม่ต่ำกว่าระดับดี ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุว่ามีการพัฒนาการ

2.2.2 บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน สามารถจำแนกแผนเป็น 2 กรณี ได้แก่

1) สถานศึกษาใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย เป็นเป้าหมายในการดำเนินการประเมินว่าสถานศึกษابรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน จะพิจารณาจาก

(1) สถานศึกษามีแผนปฏิบัติการประจำปี/โครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาโดยมีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย (18++) เป็นเป้าหมายในการดำเนินการเป็นรายตัวชี้วัด

(2) ในแผนปฏิบัติการได้กำหนดให้มีโครงการ/กิจกรรมวัตถุประสงค์ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ชัดเจน

(3) พิจารณาว่าในแต่ละมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายของแผนต้องมีตัวบ่งชี้อย่างน้อย 3 ใน 4 ของตัวบ่งชี้ที่ตัวบ่งชี้ของมาตรฐานสำหรับประเมินภายนอก

(4) มีการดำเนินการตามแผนประจำปี/โครงการ/กิจกรรมที่วางไว้ครบถ้วนและมีการประเมินผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

(5) มีผลการประเมินความสำเร็จที่บรรลุตัวบ่งชี้ทุกตัวในมาตรฐาน / เป้าหมายตามแผนที่ตั้งไว้ การบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน จะพิจารณา ร้อยละ หลักฐานตามข้อ 1) 2) 3) 4) และ 5) โดยสถานศึกษามีรายงานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมพิสูจน์ได้หรือสถานศึกษาจัดทำแผนประจำปีที่ไม่ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน จะพิจารณาจาก

1. การบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผนสถานศึกษาต้องระบุว่า
โครงการกิจกรรม ที่ระบุในแผนปฏิบัติการมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/
ปฐมวัย มาตรฐานใดบ้าง

2. สถานศึกษามีตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนที่
สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย โดยพิจารณาความเหมาะสมของการจัด
กลุ่มดังกล่าวว่าสอดคล้องกับมาตรฐานหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องก็ให้ถือว่าไม่บรรลุเป้าหมาย แต่
ถ้าสอดคล้องจึงจะพิจารณาว่ามีร่องรอยหลักฐานที่แสดงว่าผลการดำเนินงานบรรลุตาม
มาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

3. พิจารณาว่าในแต่ละมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายของแผนต้องมีตัวบ่งชี้
อย่างน้อย 3 ใน 4 ของตัวบ่งชี้ที่ตรงกับตัวบ่งชี้ของมาตรฐานสำหรับประเมินภายนอก

4. มีการดำเนินการตามแผนประจำปี/โครงการ/กิจกรรมที่วางไว้
ครบถ้วนและมีการประเมินผลสำเร็จในการดำเนินอย่างชัดเจน

5. มีผลการประเมินความสำเร็จที่บรรลุตัวบ่งชี้ทุกตัวในมาตรฐาน/
เป้าหมายตามแผนที่ตั้งไว้การบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน จะพิจารณาจากร่องรอย
หลักฐานตามข้อ 1) 2) 3) 4) และ 5) โดยสถานศึกษามีรายงานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเป็น
รูปธรรมพิสูจน์ได้ หรือ

2) สถานศึกษาจัดทำแผนประจำปีที่ไม่ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/
ปฐมวัย เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน จะพิจารณาจาก

(1) การบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน สถานศึกษาต้องระบุว่า
โครงการ/กิจกรรม ที่ระบุในแผนปฏิบัติการมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้น
พื้นฐาน/ปฐมวัย มาตรฐานใดบ้าง

(2) สถานศึกษามีตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนที่
สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ปฐมวัย โดยพิจารณาความเหมาะสมของการจัด
กลุ่มดังกล่าวว่าสอดคล้องกับมาตรฐานหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องก็ให้ถือว่าไม่บรรลุเป้าหมาย แต่
ถ้าสอดคล้องจึงจะพิจารณาว่ามีร่องรอยหลักฐานที่แสดงว่าผลการดำเนินงานบรรลุตามมาตรฐาน
หรือเป้าหมายตามแผนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(3) พิจารณาว่าในแต่ละมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายของแผนต้องมีตัวบ่งชี้อย่าง
น้อย 3 ใน 4 ของตัวบ่งชี้ที่ตรงกับตัวบ่งชี้ของมาตรฐานสำหรับประเมินภายนอก

(4) มีการดำเนินงานตามแผนประจำปี/โครงการ/กิจกรรมที่วางไว้ครบถ้วนและมีการประเมินผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

(5) มีการประเมินความสำเร็จที่บรรลุตัวบ่งชี้ทุกตัวในมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนที่ตั้งไว้

หากสถานศึกษาไม่มีแผนประจำปีที่เป็นระบบก็ถือว่าไม่บรรลุเป้าหมายโดยไม่ต้องดูที่ผล แต่ถ้าไม่บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน จะพิจารณาหลักฐานเพิ่มเติมที่แสดงถึงความตระหนักในความสำคัญ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษาอย่างเด่นชัด โดยมีหลักฐานและร่องรอยแสดงความตระหนักในความสำคัญ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษาให้พิจารณาดังนี้

ความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาสู่มาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผนพิจารณาจาก

1. ผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 กลุ่มขึ้นไป (ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง) มีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน หรือ คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้น ๆ
2. มีหลักฐานและร่องรอยยืนยันจากอย่างน้อย 3 แหล่งขึ้นไป เช่น นโยบายและทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายในรายงานการประเมินตนเอง เป็นต้น ที่แสดงว่าสถานศึกษามีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนหรือครู หรือ คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้น ๆ

ความพยายามในการปฏิบัติสู่มาตรฐานการศึกษา

1. แผนกลยุทธ์ ธรรมนูญโรงเรียน แผนการจัดโครงสร้างองค์กรของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานนั้น ซึ่งพิจารณาได้จาก การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา การพูดคุยและสัมภาษณ์บุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น ในเรื่องการวางแผนพัฒนาของสถานศึกษา

2. มีการจัดโครงการ/กิจกรรมสำคัญระดับสถานศึกษาด้านการบริหาร การเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือ ครู หรือ คุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โดยพิจารณาได้จากแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นต้น

3. มีภาคีเข้าร่วมหลากหลายเพียงใด โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย เครือข่าย หรือ ชุมชน เป็นต้น ภาคีที่เข้าร่วม โครงการ/กิจกรรมที่แสดงว่า เป็นโครงการ/กิจกรรมระดับสถานศึกษาซึ่งพิจารณาได้จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา

4. มีโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือ ครู หรือ คุณภาพการจัดการศึกษา ให้บรรลุตามมาตรฐานนั้นๆ อย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพียงใด ที่จะแสดงความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้น

5. ผลการประเมิน โครงการ/กิจกรรมว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดและเป็นที่ยังพอใจของผู้เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด โดยต้องเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 พึงพอใจต่อผลของโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ

3) การสรุปผลการประเมินองสถานศึกษา มีเกณฑ์ประเมิน ดังนี้ ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน (ระดับ ปรับปรุง 1 คะแนน) ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาแต่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน หรือมีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาแต่ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนและไม่มีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติ (ระดับ พอใช้ 2 คะแนน) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา และไม่บรรลุมาตรฐาน / เป้าหมาย ตามแผน แต่มีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติอย่างเด่นชัด (ระดับ ดี 3 คะแนน) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน (ดีมาก 4 คะแนน)

การรับรองมาตรฐานการศึกษา ในภาพรวม

ในการรับรองคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ สมศ. สถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลประเมินคุณภาพภายนอกไม่ต่ำกว่าระดับดี (> 2.75 ในระบบ 4 คะแนน)

2. สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินในระดับดีขึ้นไปไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของมาตรฐานที่ประเมิน กล่าวคือ ได้ระดับดีขึ้นไป ไม่ต่ำกว่า 11 มาตรฐาน ใน 14 มาตรฐาน

3. สถานศึกษาไม่มีผลประเมินคุณภาพภายนอกของมาตรฐานอยู่ในระดับปรับปรุง

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 16)

1. มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท นั่นคือ ครอบคลุมการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นมาตรฐานการศึกษาของชาติจึงเป็นการกำหนดเป้าหมายที่กว้าง เพื่อให้องค์กรหลักที่จัดการศึกษาสามารถนำไปกำหนดแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

มาตรฐานการศึกษาของชาติ แบ่งออกเป็น 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข)

ตัวบ่งชี้

1.1 กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์

1.2 ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม

1.3 ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว

1.4 ทักษะทางสังคม

1.5 คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

ตัวบ่งชี้

2.1 การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

2.2 มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ

2.3 มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ ตัวบ่งชี้

3.1 การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

3.2 การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้

3.3 การสร้างและจัดการความรู้ทุกระดับทุกมิติของสังคม

ในแต่ละตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้เพิ่มเติมอีก ครูและบุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาเพิ่มเติม

2. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 อุดมการณ์การศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การทำงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

2.2 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้ความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น และประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยันซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียมและมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม (2 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (4 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (3 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง (7 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (7 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา (4 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนางานอย่างเป็นระบบครบวงจร (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (7 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย (7 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ (5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น (2 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน (2 ตัวบ่งชี้)

2.3 มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

สำหรับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) องค์กรมหาชน ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศไปแล้ว

มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี

และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
 วิจารณญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้
 และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน
 ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับมอบหมาย และ
 มีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี
 ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ
 การศึกษา

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน
 อย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้น
 ผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อ
 การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือกับชุมชน
 ในการพัฒนาการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษารอบสอง

1. ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา

นักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนผู้รู้ได้ให้แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาไว้ ดังนี้

สุรพล นิติไกรพจน์ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 13) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา 2542 – 2545 เป็นการนำเอาแนวคิดในเรื่องการจัดระบบ วางระเบียบ และวางกฎเกณฑ์ในเรื่องต่าง ๆ อันอยู่ในขอบเขตของสาขาวิชากฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายมหาชนมาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนวงการศึกษาไทยเป็นครั้งแรก ดังนั้นจึงมีปฏิริยาและความซุนมุล่วนววยอยู่ไม่น้อย

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 13) กล่าวว่า หัวใจของความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา คือ การนำนโยบายและแนวคิดสู่การกระทำให้ได้ ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำนั้นมีผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องหลายระดับ หลายประเภท จึงนำที่จะร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม ภายใต้เงื่อนไขการสนับสนุนของรัฐและประชาสังคม

สรุป ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปรับเปลี่ยนสถานภาพการศึกษาทั้งระบบการบริหารและการจัดการ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีเป้าหมาย คือ พัฒนาคุณภาพ การเรียนและผู้เรียนให้ได้มาตรฐาน ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษารอบสอง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้เหตุผลของการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 ว่า เนื่องจากการปฏิรูปรอบแรกยังมีปัญหาค้างคาในหลัก 3 เรื่อง ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพ โอกาส และการมีส่วนร่วมของการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปรอบ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัญหาเก่าและปัญหาจากการปฏิรูปครั้งแรก ทั้งนี้ เรื่องคุณภาพการศึกษา ถือเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด ตามด้วยเรื่อง โอกาสการศึกษา การปฏิรูปครั้งนี้จึงมีนโยบายโครงการเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ เพื่อต้องการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะยากจน และด้อยโอกาสทั่วประเทศให้มีโอกาสเรียนเหมือนเด็กในเมืองหรือในกรุงเทพฯ อีกเหตุผลหนึ่งที่มีการปฏิรูปการศึกษาถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญอีกครั้ง ก็เนื่องจาก ตัวชี้วัดจากการประเมินผลการศึกษา พบว่า นักเรียนสอบตกและต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานยอดเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ

50 ใน 5 วิชาหลัก ทั้งวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อังกฤษ สังคมศาสตร์ ภาษาไทย สะท้อนมาตรฐานครูที่ค่อนข้างน่าเป็นห่วงและเป็นวิกฤตการศึกษาที่ต้องเร่งแก้ไข โดยต้องรื้อทั้งระบบ และให้ความสำคัญกับกรอบใหญ่ที่ต้องทำ คือ การปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน

3. นโยบายและจุดเน้นการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง

3.1 นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันที่ 29 ธันวาคม 2551 ในด้านการศึกษา ดังนี้

1. ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างและการปรับปรุงการบริหารจัดการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากรเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาคู่มือ พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตร รวมทั้งปรับหลักสูตรวิชาแกนหลัก รวมถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับบทบาทการศึกษานอกโรงเรียนเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดถึงการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ

3. พัฒนาคู่มือ อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีวิถีสอนสูงขึ้นไป ลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามโครงการคืนครูให้นักเรียน มีการดูแลคุณภาพชีวิตครู ด้วยการปรับโครงสร้างหนี้และจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตครูควบคู่ไปกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระและบุคลากรให้พร้อมรองรับและใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคุ้มค่า

4. จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี 15 ปี ตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรมในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือ

ทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายละสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน

5. ยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือนค่าตอบแทนของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้นวัตกรรมด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา

6. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการประណอมและใกล้เคียงนี้ รวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

8. เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีบูรณาการในทุกระดับการศึกษาและในชุมชน โดยใช้พื้นที่และโรงเรียนเป็นฐาน บูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นหลักในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย ไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชน โดยเชื่อมโยงบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันทางศาสนา

3.2 เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษารอบสอง

กรอบของปฏิรูปการศึกษารอบสอง มีเป้าหมายที่จะทำให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ในทุกระดับการศึกษาและทุกมิติตั้งแต่การศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบวน และตามอัธยาศัยและส่วนอื่น ๆ ที่เหลืออย่างครบวงจร โดยได้มุ่งเน้นใน 3 ประเด็นหลักที่จะทำให้เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ประสบความสำเร็จ คือ

1. คุณภาพ ซึ่งได้แก่การพัฒนาคุณภาพครู ส่วนคุณภาพของแหล่งเรียนรู้และการสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ หมายถึงคุณภาพของสถานศึกษาในระบบและคุณภาพของแหล่งเรียนรู้อื่นๆ คุณภาพในเรื่องการบริหารจัดการ ให้มีธรรมาภิบาลและเกิดการกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่และสถานศึกษาอย่างทั่วถึง

2. การสร้างโอกาส ที่จะทำให้ครูไทยทุกประเภท ทั้งผู้พิการ ค้อยโอกาส เข้าถึง การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

3. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษารอบสอง เดินทางไปสู่เป้าหมายจะมีการตั้ง คณะกรรมการขึ้น 2 ระดับ คือ

1. คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน
2. คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษามีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการเป็นประธาน

3.3 สาระสำคัญของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

(พ.ศ. 2552-2561)

กรมเห็นชอบข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) และเห็นชอบหลักการร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนการปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ (คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 12-19) ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ
2. เป้าหมาย ภายในปี พ.ศ. 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็น ระบบ โดยเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ
 - 2.1 คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย โอกาสทางการ ศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและ เนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดีและมีใจรักมาเป็น ครูคณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
 - 2.2 เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชน ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
 - 2.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม ในการบริหารและจัด การศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกระบบการศึกษาด้วย
3. กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา มีการปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็น ระบบ โดย

3.1 พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3.2 พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี และมีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู

3.3 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ / ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาและเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.4 พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนและทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

3.4 ทิศทางการปฏิรูปการศึกษารอบสองสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์) ให้ดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ได้จัดการประชุมเสวนา เรื่อง “ปฏิรูปประเทศไทย เริ่มด้วยร่วมใจปฏิรูปการศึกษา” ขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นของการปฏิรูปการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา และร่วมระดมพลังความคิดกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จ โดยความร่วมมือร่วมใจของภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบทุกภาคส่วน รวมทั้งร่วมผลักดัน ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติ และประชาสัมพันธ์เผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้นำข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมเสวนาทั้ง 4 เวที รวมทั้งจากแบบสำรวจความคิดเห็น และจากจดหมายจากผู้สนใจ มาประมวลสรุปรวมเป็นข้อคิดเห็นที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 9 ประเด็น ดังนี้

1. พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.1 ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้จากงานวิจัยใหม่ๆ ให้ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง ได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การเรียนรู้ของสมอง การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน เป็นต้น

1.2 ควรมีกฎ ระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการเลี้ยงดู และพัฒนาการของเด็ก เช่น โรงพยาบาล ทุกแห่งต้องมีการนำวีดีโอความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กให้แม่ดูหลังคลอดก่อนกลับ

บ้าน เป็นต้น

1.3 ปรับตารางสอนให้ผู้เรียนแต่ละช่วงวัยได้เรียนรู้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองและวุฒิภาวะของเด็ก เช่น ช่วงที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ คือ ช่วง 10 นาที 15 นาที และสมองจะเรียนรู้ได้ดี ใน 20 นาทีแรกและหลังของแต่ละคาบ เป็นต้น

1.4 อัตราส่วนครูต่อนักเรียนและนักเรียนต่อห้องเรียนควรเหมาะสม (1 : 25 – 35 แต่ปัจจุบัน 1 : 7 – 50) ดังนั้นควรเร่งเกลี้ยครูให้ได้อย่างจริงจัง

1.5 พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันทั้งของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะ โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาส

1.6 หลักสูตร ควรปรับให้เหมาะสม เช่น ป.๑ ควรเน้นภาษาไทยให้อ่านออกเขียนได้ คณิตศาสตร์พื้นฐานที่เด็กควรรู้ และศิลปะ สุขศึกษา เมื่อโตขึ้นจึงค่อยเพิ่มกลุ่มสาระอื่นๆ ให้ครบ ๘ กลุ่มสาระ โดยที่ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้มาก ทุกระดับช่วงชั้นและฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความกตัญญู เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและวิถีชีวิต เพื่อนำมาใช้ในชีวิตจริงได้

1.7 ระบบการวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับสภาพจริงและเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อความเป็นมาตรฐาน แต่ยืดหยุ่นให้สามารถเทียบโอนได้ระหว่างการศึกษาระบบ

2. การผลิตและพัฒนาครู ณาจารย์

2.1 มีมาตรการจูงใจ คนเก่ง คนดีมาเรียนครู มีความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยประกันการมีงานทำให้กับคนเก่งว่าต้องได้รับการบรรจุแน่นอน และมีทุนให้ผู้เรียนกลับภูมิลำเนา (ครูทายาท)

2.2 ปรับหลักสูตรการผลิตครู ให้ได้ครูดี เป็นแบบอย่างคุณธรรมที่พึงประสงค์ เน้นความเข้มของเนื้อหาสาระวิชาเอกกับจิตวิทยาการเรียนรู้ การรู้จักตัวเอง และความเข้าใจผู้อื่น มีความใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ

2.3 ส่งเสริมให้เครือข่ายครูดีเข้มแข็ง (ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ครูภูมิปัญญา ครูดีเด่น ฯลฯ) แม้เกษียณแล้ว เป็นกลุ่มวิชาการที่ปรึกษาให้ผู้จะสำเร็จครู ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งก่อนสำเร็จหลักสูตรและเมื่อทำงานแล้ว เพื่อการพัฒนาวิทยากรแบบกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรมีระบบความช่วยเหลือทางวิชาการโดยความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบ และมีระบบติดตามผลเพื่อนำมาพิจารณาเป็นระบบ

จงใจให้ทั้งครูและผู้บริหาร โรงเรียนและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย

2.5 การพัฒนาครู ควรทำในช่วงปีภาคเรียน และควรมีการติดตามผลอย่าง ต่อเนื่องเพื่อเป็นที่เล็งและดูผลการอบรมจากผู้เรียนที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และผู้ที่มีบทบาทมาก ที่สุด ได้แก่ ผู้บริหาร ต้องมีระบบติดตาม นิเทศครูใน โรงเรียนให้สอนได้อย่างเต็มศักยภาพ โดย จัดทำคนทำหน้าที่ธุรการและพัสดุแทนงานเพิ่มที่ครูรับภาระอยู่

2.6 ปรับระบบการเลื่อนวิทยฐานะครูให้เชื่อมโยงกับสมรรถนะของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้บริหารและเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีภารกิจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ร่วมกับ สถานบันอุดมศึกษาในเขตบริการ และนำผลการพัฒนามาประกอบการเลื่อนวิทยฐานะ

2.7 ควรมีสถาบันพัฒนาครูทุกกลุ่มสาระเช่นเดียวกับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยมีการติดตาม ช่วยเหลือเป็นที่เล็งอย่างต่อเนื่อง

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

3.1 ควรกระจายอำนาจ ไปยังเขตพื้นที่และสถานศึกษาให้เต็มรูปแบบ โดยมี ระบบติดตามและประเมินที่สอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3.2 ติดตาม แก้ไขบทบาท อำนาจ ออกคส.ให้มีความโปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบ ได้ ตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

3.3 ส่งเสริมให้ส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง

3.4 สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

4. การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

4.1 กศน.ควรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบขับเคลื่อนการเพิ่ม โอกาสการศึกษา ให้แก่ประชาชน ทั่วประเทศ โดยใช้เครือข่ายที่มีอยู่ในระดับพื้นที่

4.2 ควรมีมาตรการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่/คนทำงาน/ผู้สูงอายุอย่าง

ต่อเนื่อง

4.3 ควรปรับคุณภาพของสถานศึกษาให้มีมาตรฐานขั้นต่ำใกล้เคียงกัน เพื่อเพิ่ม โอกาสเด็กยากจนในชนบท โดยเฉพาะ โรงเรียนของสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งตั้งอยู่ในชนบท เป็นส่วนใหญ่

4.4 สร้างทัศนคติและเสริมองค์ความรู้ที่จำเป็นให้บุคลากรที่ดำเนินการเพื่อการ เพิ่ม โอกาสทางการศึกษาให้กลุ่มที่มีความต้องการเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถดำเนินการอย่างมี คุณภาพตามเป้าหมาย

4.5 ส่งเสริมให้มีสื่อ เทคโนโลยี เพื่อการเพิ่ม โอกาสในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย

5. การผลิตและพัฒนากำลังคน

5.1 ควรวางแผนผลิตกำลังคนให้ตอบสนองทุกภาคส่วน ไม่ใช่เฉพาะภาคอุตสาหกรรม และควรมีการวางแผนการผลิตร่วมกับผู้ใช้

5.2 เน้นการสร้างคุณภาพผู้สำเร็จด้านอาชีพ ให้มีความรับผิดชอบ ผู้งาน มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามความต้องการของสถานประกอบการ

5.3 ส่งเสริมให้สถานประกอบการร่วมฝึกทักษะให้กับผู้เรียนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีสมรรถนะในสาขาวิชาชีพ เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

6. การเงินเพื่อการศึกษา

6.1 ควรระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคมมาใช้เพื่อการศึกษา เช่น การนำเงินภาษีซื้อเดือนของ อบจ. รายได้ของ อปท. หรือเงินบริจาควัดมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่น เป็นต้น

6.2 การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้กับโรงเรียน ควรจัดสรรให้แตกต่างกันตามความพร้อมและคุณภาพของโรงเรียน

6.3 ควรปรับโครงสร้างเงินเดือนครู เพื่อจูงใจให้คนเก่ง คนดีมาเป็นครู

7. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7.1 จัดสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือ อุปกรณ์ให้เข้าถึงนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

7.2 จัดให้มีนวัตกรรมด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เช่น การจัดทำรถอินเตอร์เน็ตเคลื่อนที่ในสวนสาธารณะในวันหยุด จักรถวิทยาศาสตร์ คาราสาตร์เคลื่อนที่ รวมทั้งกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ต่างๆ กระจายไปให้ทั่วถึงทุกภูมิภาค โดยอาจร่วมมือกับ อปท.

7.3 นำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อศึกษามาใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละ โรงเรียน รวมถึงบทเรียนสำเร็จรูปที่นักเรียนสามารถทบทวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

7.4 จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนให้แก่ครู เพื่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถสร้างสื่อ CIA ได้อย่างต่อเนื่อง โดยสร้างแรงจูงใจให้ครูผลิตสื่อ เช่น การจดสิทธิบัตร เป็นต้น

8. กฎหมายเพื่อการศึกษา

8.1 ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เรื่อง ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในภาพรวมโดยตรง โดยเฉพาะเรื่องการประเมินวิทยฐานะควรดูผลที่คุณภาพผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าคูเอกสาร

8.2 ควรมีกฎหมายเพื่อการพัฒนา โรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ

8.3 ควรปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับนม การประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

9. การศึกษาดตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

9.1 ควรให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษารอบนี้

9.2 ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

9.3 ควรนำรูปแบบ วิธีคิด วิธีการแก้ปัญหาที่เป็นประสบการณ์ตรงและเกิดขึ้นจริงของคนในชุมชน/กรณีปัญหา/ปราชญ์ชาวบ้านที่เรียนรู้จากของจริงมาแลกเปลี่ยน สรุปลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552 เพื่อวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการปฏิรูปรอบสอง โดยมีความสอดคล้องกับข้อเสนอของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่เสนอไว้ คือ

1. ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนและโรงเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานทุกระดับ ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อนำผลมาใช้ปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานการศึกษารวมทั้งการพัฒนาทางวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากลุ่มสาระต่าง ๆ เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายและสะดวก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการสร้างคุณภาพการศึกษาได้

2. ด้านโอกาสทางการศึกษา ดำเนินการส่งเสริมให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษารอบนี้ 15 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งการเปิดโอกาสเพื่อให้สามารถรองรับการบริหารจัดการ ตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง โดยมีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ก.ค.ศ. สค.บศ. สถาบันอุดมศึกษา องค์กรภาคเอกชน และต่างประเทศส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นรายบุคคล (ID Plan) และให้มีการจัดทำแผนพัฒนาที่ตรงตามความต้องการของหน่วยงานและบุคคล เพื่อให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง

4. ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการทั้งระบบตั้งแต่ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปรับปรุงส่วนที่ไม่เข้มแข็งแก้ไขและจัดระบบให้มีความเข้มแข็งเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในทุกระดับทั้งการจัดหน่วยงานให้มีความเหมาะสมกับภารกิจองค์กร การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการกำหนดขอบเขตบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์คณะบุคคล เป็นต้น เพื่อให้การบริหารจัดการและการจัดโครงสร้างองค์กรเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานประเด็นการปฏิรูปการศึกษาที่ควรเร่งดำเนินการ

เพื่อให้ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 9 ประเด็น เกิดผลในการขับเคลื่อนสอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในเวทีประชุมเสวนาทั้ง 4 ครั้ง สำนักงานฯ ได้ทำการสำรวจความเห็นผู้เข้าร่วมการประชุมต่อประเด็นการปฏิรูปการศึกษาที่ควรเร่งดำเนินการใน 9 ประเด็นดังกล่าว พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุม ได้จัดลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์
3. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

3.5 นโยบายปฏิรูปการศึกษารอบสอง

ร.ม.ว.ศ.ร. แดลงนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2

นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เปิดเผยแนวทางการปฏิรูปการศึกษารอบ 2 ภายหลังจากประชุมผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2553 ร.ม.ว.ศ.ร.กล่าวว่า ศธ.จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ตามนโยบายที่ได้คิดใหม่ เพื่อให้สานต่อ และสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม การประชุม

ครั้งนี้ได้ข้อสรุปก่อนที่จะนำไปกลั่นกรอง และดำเนินการในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่จะให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อไป ดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ขอให้ทุกส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหมดได้ร่วมกันในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ให้มีการประชาสัมพันธ์ขยายผล ตลอดจนขอความร่วมมือในการที่จะเน้นที่คุณภาพผู้เรียน เน้นที่โอกาสที่ผู้เรียนควรจะได้รับอย่างเสมอภาค เน้นในเรื่องของการแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการที่จะดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา และมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนที่จะต้องดำเนินการในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยมีกิจกรรมหลักสำคัญที่จะต้องเริ่มต้นในนโยบายข้อนี้ คือ จะจัดทำสมัชชาปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2553

2. โครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการโครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ อย่างต่อเนื่องโดยมีการปรับปรุงกระบวนการที่จะดำเนินการในการที่จะให้นักเรียนและผู้ปกครอง ได้รับผลประโยชน์จากโครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับหนังสือเรียน เครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน นักเรียนจะต้องมีความพร้อมก่อนที่จะเปิดภาคเรียน ซึ่งให้หน่วยราชการที่ควบคุม กำกับ โรงเรียนทุกส่วน รวมทั้งในส่วนที่ไม่อยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการด้วย แต่จะขอความร่วมมือให้โครงการเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

3. โรงเรียนดีประจำตำบล โครงการนี้จะมียุทธศาสตร์ในการที่จะไปสร้างโรงเรียนดีให้เกิดขึ้นในตำบลห่างไกลในชนบท ภายใต้การกำกับของชุมชน โดยมีกระบวนการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการเริ่มต้นที่จะทำประชาคมในตำบลที่มีโรงเรียนขนาดเล็กและอยู่ห่างไกล ให้มาร่วมกันจัดการศึกษาในโรงเรียนดีประจำตำบล โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะต้องรับผิดชอบในเรื่องของการรับส่ง นักเรียนในตำบลมาที่โรงเรียน รับผิดชอบดูแลในเรื่องของอาหารกลางวัน เป็นต้น โดยจะดำเนินการจัดสร้างอาคารเรียนที่ทันสมัย มีห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องอินเทอร์เน็ต สระว่ายน้ำ และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ มีปัจจัยในการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีความสมบูรณ์ โดยมอบหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาไปดำเนินการในเรื่องนี้ ถ้าหากว่าเขตพื้นที่การศึกษาใดสามารถคัดเลือกตำบลได้แล้ว ก็จะดำเนินการทำ MOU ร่วมกัน ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ

กับกระทรวงมหาดไทย ระหว่างนายกรัฐมนตรีกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือเป็น การเปิดทศวรรษใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก ร่วมมือกันกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาโดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเป็น รูปธรรม และที่สำคัญคือจะเป็นการลดภาระด้านงบประมาณให้กับผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้วย

4. จะแสวงหาความร่วมมือกับฝ่ายความมั่นคง ศูนย์บริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ในการดำเนินการจัดการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีพิเศษ โดยมุ่งเน้น ให้มีการจัดการศึกษา ทั้งสายสามัญและศาสนาที่จะต้องควบคู่กันไป โดยการส่งเสริมให้ การจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะ ได้มีความเข้มแข็ง ตลอดถึงการส่งเสริมครูพี่คู่อื่น ตลอด ถึงครูที่เป็นอุสตาซต่างๆ ให้ได้รับการพัฒนา โดยจะทุ่มเทโดยใช้การศึกษาเพื่อสร้างความ สมานฉันท์ สร้างความเข้าใจ และสร้างสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการพัฒนา การศึกษา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. กศน.ตำบล จะขอความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย โดยร่วมมือกับ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่จะร่วมกันประสานให้มีการจัดตั้งกศน.ตำบล ภายในปี การศึกษาที่จะถึงนี้ และให้ กศน.ตำบล มีศูนย์ ICT มีอินเทอร์เน็ตสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ราคา ถูกให้กับพี่น้องประชาชน ตลอดถึงจะเป็นแหล่งที่ฝึกอาชีพ และแหล่งพัฒนาความเข้าใจ ความ ประองคอง ความสมานฉันท์ ให้เกิดขึ้นในชาติด้วย

6. Teacher Channel ที่จะดำเนินการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (สกอ.) และเครือข่ายที่รับผิดชอบครูต้นแบบต่างๆ เพื่อที่จะให้ครูได้มีโอกาส แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ตลอดถึงวิธีการสอน กระบวนการสอนที่ดี และสามารถนำไปใช้ได้ใ น การสอนจริงในห้องเรียน ตลอดถึงจะดำเนินการ Tutor Channel ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว โดยยึด หลักว่า คุณภาพนั้นต้องเกิดจากห้องเรียน แต่จะเติมเต็มทุกโอกาส ทุกสถานที่ โดยการเพิ่ม บรรจุลงในเว็บไซต์ เพื่อให้นักเรียนที่พลาดโอกาสจากการดูโทรทัศน์ สามารถดูได้จากทาง อินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา

7. พลักดัน พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินวิทยฐานะ มีข้าราชการครูจำนวน มากยังไม่ได้รับโครงสร้างเงินเดือน ให้เป็นไปตามการปรับโครงสร้างเงินเดือนของข้าราชการ อื่นๆ ซึ่งได้ปรับมาแล้ว เนื่องจากเงินเดือนและวิทยฐานะของครูนั้นผูกติดกับพระราชบัญญัติ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงได้เร่งรัดเรื่องนี้เพื่อให้ครูได้รับสิทธิประโยชน์ นอกจากนั้นยังได้มอบหมายให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ไป

ดูแลเรื่องเงินวิทยพัฒนา และดูแลเรื่องกองทุนพัฒนาครู เพื่อดำเนินการในการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยเฉพาะโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ขอให้มีการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อพัฒนาชีวิตครู ให้ครูใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู โดยใช้กระบวนการจัดตั้งเครือข่ายในรูปแบบองค์กรมหาชน ที่เป็นเครือข่ายพัฒนาครู เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู ตลอดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงต่อไป

8. สถาบันขององค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ได้มอบหมายให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา ได้บูรณาการทำงานร่วมกัน เพื่อจะส่งเสริมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น ที่สำคัญคือมุ่งเน้นที่จะทำงานร่วมกันในการที่จะผลิตครูวิทยาศาสตร์ และครูคณิตศาสตร์ เพื่อที่จะให้ครูเหล่านี้ได้เป็นพลังขับเคลื่อนในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลในการที่จะให้นักเรียนของเราได้โอกาสมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และจะส่งเสริมต่อยอดที่จะให้นักเรียนของเราได้มีโอกาสเข้ามาเรียน ในโรงเรียนลักษณะพิเศษคือโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ และมีการส่งเสริมให้จัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในทุกภูมิภาค ถือเป็นนโยบายใหม่ที่จะต้องขับเคลื่อนภายใต้การระดมพลังสมองที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน

รมว.ศธ. ยังได้กล่าวถึงงานที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาการศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งจะแบ่งเป็นแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด, การแต่งตั้งผู้แทนครูใน อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา, การแก้ไขปัญหาสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงองค์การค่าของครูสภา, โครงการตามพระราชดำริต่างๆ, โครงการ 3 ดี 4 ใหม่, การอบรมครูทั้งระบบเพื่อสร้างครูพันธุ์ใหม่ โดยมีศูนย์ผลิตและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ, โครงการส่งเสริมการอ่าน โดยรณรงค์ให้มีห้องสมุดในทุกภาคส่วน, กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่ง ศธ. จะดูแลเพื่อต่อยอด ให้ผู้ที่เรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ แต่ขาดทุนทรัพย์และประสงค์จะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในปี 2553 ให้ได้รับเงิน กยศ. เพิ่มมากขึ้น

การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551 - 2553

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เป็น 4 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน เป้าหมาย โรงเรียนขนาดเล็กทุกแห่ง มีรูปแบบการบริหารจัดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตัวชี้วัด ร้อยละของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรูปแบบการบริหารจัดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน

แนวทาง/มาตรการ

1. พัฒนาระบบวางแผนการจัดตั้งและพัฒนาโรงเรียน ในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยจะดำเนินการร่วมกับสถาบันประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย องค์การยูเนสโกและหน่วยงานภายในจังหวัด ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้สามารถจัดทำแผนการจัดตั้งและพัฒนาโรงเรียน โดยคาดการณ์จำนวนเด็กและเยาวชนในวัยเรียนในอนาคต วางแผน จัดตั้ง ขยายรวม ปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพในพื้นที่ ทั้งนี้จะจัดทำแผนในตำบลและอำเภอที่นำร่องเป็นลำดับแรก และขยายผลไปสู่แผนที่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ในกรณีที่โรงเรียนจำเป็นต้องขยายรวม อาจร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาเป็นศูนย์ปฐมวัย โรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะช่วงชั้นที่ ๑ หรือแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

2. พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้มีข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม พอเพียง ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมีความรู้และเข้าถึงการใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำ Best Practice ในโรงเรียนที่ดำเนินการ ได้ผลแล้วมาเผยแพร่ พร้อมทั้งตั้งศูนย์ ICT ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และศูนย์เครือข่ายโรงเรียน

3. พัฒนาระบบบริหารจัดการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน โดยจะพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถใช้เจ้าหน้าที่ธุรการร่วมกัน เพื่อปฏิบัติงานธุรการ งานข้อมูล งานพัสดุ จัดซื้อจัดจ้าง ร่วมกัน ตลอดจนระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

และจัดการทรัพยากรอื่น ๆ ร่วมกัน สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล ไม่สามารถ รวมกลุ่มกับ โรงเรียนอื่นจะพัฒนาและนำระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารและสื่อสารมาใช้

4. สร้างแรงจูงใจแก่ผู้บริหารและครู ใน โรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างแรงจูงใจ ด้วยวิธีการต่างๆทำให้บุคลากรเหล่านั้นมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น เช่น การ พิจารณาความดีความชอบ การนำผลงานการพัฒนาโรงเรียนมาประกอบการแต่งตั้งโยกย้าย และการปรับปรุงตำแหน่ง ปรับระบบบริหารบุคลากร มาตรฐานอัตราค่าจ้างให้เหมาะสม เพื่อ บริการ โรงเรียนขนาดเล็ก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา
วัตถุประสงค์ เพื่อให้ โรงเรียนขนาดเล็กจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียน มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป้าหมาย โรงเรียนขนาดเล็กทุกแห่งจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัด ร้อยละของ โรงเรียนขนาดเล็กจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นักเรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทาง/มาตรการ

1. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยปรับ หลักสูตรที่เอื้อต่อการสอนคณะชั้น เน้นการสอนแบบบูรณาการ การสอนคณะชั้น
2. พัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนให้มีศักยภาพเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพพร้อมที่จะดำเนินงาน ใน โรงเรียนขนาดเล็ก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผลิตและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน พัฒนา สื่อสำเร็จรูป ที่สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ตลอดจนการนำการศึกษาทาง ไกลผ่านดาวเทียม และระบบคอมพิวเตอร์มาเสริม การเรียนการสอน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน การหมุนเวียนครู
4. นิเทศ ติดตาม กำกับ โรงเรียนขนาดเล็กอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
5. วิจัยและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ โรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากร งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์ เพียงพอตามมาตรฐาน สำหรับจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป้าหมาย โรงเรียนขนาดเล็กทุกแห่งมีบุคลากร งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์เพียงพอตาม มาตรฐานสำหรับจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัด ร้อย

ละของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากร งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์เพียงพอสำหรับ จัด การศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทาง/มาตรการ

1. จัดทำมาตรฐาน โรงเรียนขนาดเล็กด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุและครุภัณฑ์
2. ปรับปรุงและพัฒนาสถานที่เรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แก่นักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเพียงพอและเหมาะสม
3. จัดอัตรากำลังครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้เพียงพอตามเกณฑ์ แก้ปัญหาการขาด แคลน ครูด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น สอนแบบบูรณาการเนื้อหา บูรณาการกลุ่มอายุ(แต่ละชั้น) ครู เวียนสอน ครูฝึกสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
4. พัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนให้สามารถปฏิบัติงานได้ในสภาวะการณ์ ที่ โรงเรียนมีข้อจำกัดเรื่องทรัพยากร
5. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในทุกๆด้าน เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องเขียน แบบเรียน อาหารกลางวัน การอำนวยความสะดวกในการเดินทางแก่นักเรียน กรณีที่มีการยุบ รวมโรงเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถมีความพร้อมในการเรียนจบการศึกษา
6. สนับสนุนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่จำเป็นให้เพียงพอที่จะจัดการศึกษาอย่างมี คุณภาพตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการหรือสถาบัน สังคมอื่น มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาใน โรงเรียนขนาดเล็ก เป้าหมาย โรงเรียนขนาดเล็กทุก แห่งได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการหรือ สถาบันสังคมอื่น ตัวชี้วัด ร้อยละของโรงเรียนขนาดเล็กได้รับความร่วมมือ ช่วยเหลือจาก บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการหรือสถาบันสังคมอื่น

แนวทาง/มาตรการ

1. พัฒนาระบบกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือ

โรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กและรับโอนโรงเรียนบางส่วนเพื่อเปลี่ยนสภาพเป็นศูนย์เด็กปฐมวัย แหล่งเรียนรู้ของชุมชน

4. เตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วม ให้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วม การเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และแนวปฏิบัติของการมีส่วนร่วม

5. จัดให้มีระบบและกลไกในการระดมทรัพยากร ที่จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยโรงเรียนมีวิธีการระดมทรัพยากรที่เหมาะสม โปร่งใส มีแผนการดำเนินการที่ชัดเจนว่าจะนำทรัพยากรที่ได้ไปพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน ในด้านใด ๆ บ้าง ผลประโยชน์ที่ผู้บริจาคจะได้รับ อาทิเช่น การลดหย่อนภาษี

6. วิจัย และพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม จัดหา Best Practice การมีส่วนร่วมมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ได้รับรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทบทวนแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนา โรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551 - 2553

นโยบาย

ภารกิจของโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา โรงเรียนทุกแห่งแม้จะเป็น โรงเรียนขนาดเล็กย่อมต้องปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนอย่างมีคุณภาพภายใต้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด อย่างไรก็ตามเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม โครงสร้างประชากร ทำให้เกิดโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ประกอบกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อไปสู่คุณภาพและประสิทธิภาพ กล่าวคือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนต้องตระหนักและพิจารณาวางแผนพัฒนาและบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้โรงเรียนที่ต้องดำรงอยู่ต้องอยู่อย่างมีคุณภาพโดยไม่ลดซ้ำทรัพยากร โรงเรียนใดที่พึงรวมกันได้ควรรวม และโรงเรียนใดที่พึงเลิก ก็ควรเลิก เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อย และการคมนาคมสะดวก ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีบทบาทเข้มแข็งในการดูแล ช่วยเหลือโรงเรียนเป็นรายโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีขนาดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น ร้อยละ 3 ต่อปี
2. อัตราครูต่อนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก 1 : 20 ในระยะแรกภายในปี 2553 โดย ปีการศึกษา 2552 มีอัตราครูต่อนักเรียน 1 : 17 ปีการศึกษา 2553 มีอัตราครูต่อนักเรียน 1 : 20

กรอบแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก

การพัฒนาระบบโรงเรียนให้เข้มแข็งเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง กรอบการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กจึงกำหนดแนวทางสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. กรอบวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีแนวทางปฏิบัติสำคัญ 5 ประการ

- 1.1 ทักษะพื้นฐาน โดยเน้นอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ในชั้น ป. 1-2-3 เนื่องจากเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่นักเรียนใช้ในการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ
- 1.2 จัดการห้องเรียน โดยเน้นการเรียนการสอนแบบคละชั้น หรือบูรณาการ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น
- 1.3 ปรับเปลี่ยนการสอน โดยเน้นบทบาทหรือความเป็นมืออาชีพของครู ในการออกแบบการเรียนรู้ และนวัตกรรมที่น่าสนใจ และท้าทาย เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดมุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนอย่างแท้จริง
- 1.4 เอื้ออาทรต่อกัน โดยการจัดบรรยากาศห้องเรียนเสมือนบ้าน รักนักเรียนเสมือนลูก กล่าวคือ ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี เอื้ออาทรต่อกัน เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งยังสามารถลดปัญหาพฤติกรรมนักเรียน
- 1.5 พัฒนาการเป็นรายบุคคล หมายถึง การติดตามพัฒนาการนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งถือเป็นความได้เปรียบของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อย ครูจึงดูแล และติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด

2. กรอบวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน มีแนวปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ

2.1 โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพให้มีความยั่งยืน โดยจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ คือ โรงเรียนประเมินตนเอง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาตนเอง โดยกำหนดแผนพัฒนาระยะปานกลาง 4 ปี และแผนปฏิบัติการรายปี และโรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามความก้าวหน้าผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นรายโรง

2.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ไขเมื่อโรงเรียนปฏิบัติงานต่ำกว่าเป้าหมาย

3. กรอบวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคำเนินการร่วมกับ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อภคศ.) คณะกรรมการติดตาม ประเมิน และนิเทศการศึกษา (กตปน.) และ คณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่ (กพท.) ในการดำเนินการสำคัญ 6 ประการ

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดอัตราครูต่อนักเรียนให้เหมาะสม

3.2 การพัฒนาครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยเน้นการสร้างชุมชนวิชาชีพ (Professional community) เพื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครู การปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาความสามารถด้านการเรียนการสอนแต่ละชั้นหรือบูรณาการ หรือการบริหารจัดการด้วย ICT เป็นต้น

3.3 การจำแนกความค้ำยโอกาสของโรงเรียน เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเหมาะสมกับสภาพความต้องการของโรงเรียนมากขึ้น

3.4 การจัดศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เพื่อความร่วมมือทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3.5 การรวม เลิกตั้งโรงเรียนหากมีจำนวนนักเรียนน้อย และมีการคมนาคมสะดวก

3.6 โรงเรียนดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

บทบาทสำคัญของหน่วยงาน

หน่วยงานแต่ละระดับมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการห้องเรียนและ

โรงเรียน คังรายละเอียดกิจกรรมต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1.1 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนกละชั้น และพัฒนา และจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

1.2 สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทั้งด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.1 กำหนดนโยบายและเป้าหมายของการปฏิบัติงานทั้งด้านการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ซึ่งนำไปสู่การกละชั้น รวมชั้น รวมโรงเรียน หรือศูนย์เครือข่าย โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ อัตราครูต่อนักเรียนสูงขึ้น หรือขนาดของโรงเรียนมีความเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสามารถสะท้อนประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาได้

2.2 ติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และรายงานผลต่อคณะกรรมการนโยบายฯ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดด้าน ผลการทดสอบระดับชาติ จำนวนครูต่อนักเรียน การอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

3.1 สนับสนุนการดำเนินงานลักษณะศูนย์เครือข่าย โรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 สนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.3 ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแสวงหาแนวทางในการ พัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งการผลิตและพัฒนาบุคลากร

3.4 ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักต่อบุคคลที่ เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปในข้อจำกัดและผลกระทบของโรงเรียนขนาดเล็ก และการมีส่วนร่วม ในการพัฒนา

3.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการบริหารจัดการบุคลากร โดยเฉพาะ ผู้บริหารสถานศึกษากรณีเล็กโรงเรียน และร่วมบริหารโรงเรียนหลัก

3.6 ประสานสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิต และพัฒนาครู
ในการเรียนการสอนคณะชั้น หรือบูรณาการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1.1 กำหนดเป้าหมายการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์
ข้อมูลจากผลการประเมินภายใน ผลการประเมินภายนอกและผลการประเมินระดับชาติ ฯลฯ

1.2 เน้นการพัฒนาการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็นของนักเรียนชั้น ป. 1, 2
, 3 เป็นลำดับแรก

1.3 กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กอย่าง
หลากหลาย

1.4 ปรับและพัฒนาแผน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำทาบ
ความสามารถของนักเรียน และเหมาะสมกับรูปแบบการจัดชั้นเรียน โดยมีการผลิต พัฒนา
และใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อจูงใจนักเรียนให้เกิดความ
มุ่งมั่น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และประสบผลสำเร็จในการเรียนเต็มศักยภาพ

1.5 ส่งเสริมช่วยเหลือโรงเรียนในการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยใน
โรงเรียน โดยการเน้นการจัดห้องเรียนเสมือนบ้าน รักนักเรียนเสมือนลูก เพื่อส่งเสริม
ความสัมพันธ์ที่ดี ความเอื้ออาทรระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาพฤติกรรม
นักเรียน

1.6 พัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การสร้างชุมชนวิชาชีพ เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มี
ความสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพ

1.7 นิเทศ ช่วยเหลือ และติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโรงเรียนขนาด
เล็กเป็นรายโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.8 วิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คิดค้นสื่อและนวัตกรรมทาง
การศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.1 ส่งเสริม ช่วยเหลือ กำกับโรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนระยะ
4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2.2 กำหนดให้โรงเรียนจัดทำพันธะสัญญาการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 กำหนดให้โรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี

2.4 ติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของโรงเรียนรายโรง

2.5 ดำเนินการช่วยเหลือ หรือ แก้ไข หากโรงเรียนปฏิบัติงานได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ของแผนที่กำหนดไว้

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ด้านบุคลากร

3.1 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมอบหมายรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบอย่างชัดเจน

3.2 การบริหารจัดการด้านทรัพยากร

3.2.1 บริหารอัตรากำลังครูภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เอื้อต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือเกลี่ยอัตรากำลังให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีการจัดศูนย์เครือข่าย หรือรวมโรงเรียน หรือได้รับสนับสนุนบุคลากรอื่น ๆ

3.2.2 สนับสนุนบุคลากร พนักงานธุรการ อัตรากำลังชั่วคราว หรือ พนักงานราชการหรือวิทยากรภายนอกในกรณี โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนอัตรากำลัง

3.2.3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้เอื้อต่อรูปแบบการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนคละชั้น ในโรงเรียนที่ครูไม่ครบชั้น และการพัฒนาด้านการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.4 การจัดระบบหมุนเวียนครูผู้สอนไปช่วยสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ขาดแคลน

3.2.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาไม่แต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียนกรณีที่มีนักเรียนมีนักเรียนจำนวนต่ำกว่า 40 คน หรืออาจมากกว่า 40 คนตามความเหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร

3. สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้บุคลากรเหล่านั้นมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

4. พัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านบริหารจัดการทั่วไป

1. พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุมเพียงพอ ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมีความรู้และเข้าถึงการใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำ Best Practice ในโรงเรียนที่ดำเนินการได้ผลแล้วมาเผยแพร่ พร้อมทั้งตั้งศูนย์ ICT ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เพื่อบริการโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ สามารถประสานความร่วมมือกับวิทยาลัยเทคนิค หรือวิทยาลัยอาชีวศึกษา ฯลฯ เพื่อดูแลบำรุงให้มีคุณภาพ

2. วางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบต่างๆ เช่น ในกรณีโรงเรียนเดียวกัน ยึดเกณฑ์อัตราครูต่อนักเรียน 1 : 2 คน (ต่อ 1 ห้องเรียน) หากมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่านี้ควรสอนคณะชั้น โดยจัดหลักสูตรบูรณาการและแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ในกรณีต่างโรงเรียน ให้รวมเป็นศูนย์เครือข่าย ยึดเกณฑ์นักเรียนต่อห้องเรียน 20 คนต่อครู 1 คน หรือหากมีนักเรียนจำนวนน้อยกว่านี้ควรมีการรวมห้องเรียนกับโรงเรียนอื่นๆ

3. วิจัย และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม นำเสนอ Best Practice การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน

4. สร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) คณะกรรมการติดตาม ประเมิน และนิเทศการศึกษา (กตป.น.) และคณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่ (กพท.) ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

ด้านทรัพยากร

1. กรณีรวมโรงเรียน และหรือศูนย์เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนบริหารจัดการทรัพยากรด้านต่างๆ ร่วมกัน

2. จัดให้มีระบบและกลไกในการระดมทรัพยากร ที่จะเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยโรงเรียนมีวิธีการระดมทรัพยากรที่เหมาะสม โปร่งใส มีแผนการ

ดำเนินการที่ชัดเจนว่าจะนำทรัพยากรที่ได้ไปพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนใน
ด้านใดบ้าง

สถานศึกษา

1. การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้

1.1 โรงเรียนวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ใช้วัฒนธรรมและ
เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 โรงเรียนจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่หลักสูตร
กำหนด

1.3 เน้นการดำเนินการสอดคล้องกับกรอบวัฒนธรรมการเรียนรู้

2. การพัฒนาวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.1 โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อนของ
โรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำร่างแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

2.2 โรงเรียนจัดทำร่างแผนพัฒนาคุณภาพระยะปานกลาง 4 ปี และ
แผนปฏิบัติการประจำปี นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาให้ความ
เห็นชอบ กำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.3 โรงเรียนดำเนินการตามแผนให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 สรุป ประเมินผล และรายงานผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเผยแพร่ต่อผู้ปกครอง และสาธารณชน

3. การพัฒนาวัฒนธรรมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

3.1 โรงเรียนดำเนินการนโยบายและกรอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ
โรงเรียนขนาดเล็กให้เข้าใจอย่างชัดเจน

3.2 โรงเรียนตัดสินใจดำเนินการเลือกรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบท
ของโรงเรียน

การบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management)

1. ความหมายของการบริหารเชิงคุณภาพ

การบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management) คือการปรับปรุงคุณภาพของ
องค์กรด้วยการให้ผู้บริหารจัดการในองค์กร ให้ลูกค้า (Stake-holders) ประสบความสำเร็จ

สูงสุดให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้า จะเป็นหลักในการกำหนดทิศทางงานที่ชัดเจน (สมศักดิ์ สันธระเวชญ์, 2542 : 153)

ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณภาพ หมายถึง แนวทางการบริหารองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตขององค์กร โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกิจกรรมหลักของการบริหารเชิงคุณภาพ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 97) ประกอบด้วยกิจกรรมหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning)
 2. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)
 3. การปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement)
2. กระบวนการบริหารคุณภาพในสถานศึกษา

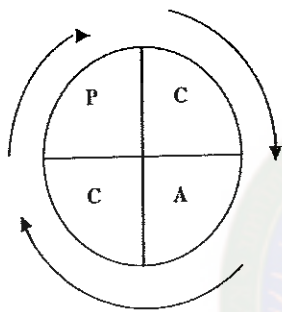
กระบวนการบริหารคุณภาพในสถานศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการให้บริการในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษาให้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 43)

การบริหารเชิงคุณภาพในสถานศึกษา หมายถึง การมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และมุ่งหวังผลการพัฒนาผู้เรียน (Outcome) ในระยะยาวด้วยการสร้างคุณค่า ความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากรในชุมชนให้ยอมรับพึงพอใจและเห็นคุณค่าของการศึกษา ตลอดจนชุมชน สถาบัน และสังคม ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นพันธกิจ (Mission) ที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การบริหารเชิงคุณภาพ (Quality Management) เป็นกระบวนการพัฒนางาน เป็นแนวคิดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้การจัดการศึกษาไปสู่คุณภาพและมาตรฐานสากลของผู้เรียนที่ผู้ปกครอง ชุมชน ให้การยอมรับได้ แนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา แนวคิดการบริหารจัดการเชิงคุณภาพในสถานศึกษา จึงได้ถูกกำหนดขึ้นในการบริหารจัดการด้านการศึกษาในปัจจุบันอย่างกว้างขวาง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการตามแผน เพื่อให้กิจกรรม งาน โครงการเป็นไปตามนโยบาย เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ ตรงตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และรัฐธรรมนูญสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการดังกล่าว สำนักงาน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้นำเอากระบวนการบริหารเชิงคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle or Quality Control Circle: PDCA) มาปรับปรุงใช้ ซึ่งประกอบด้วย

1. การวางแผน (Plan)
2. การดำเนินงานตามแผน (Do)
3. การตรวจสอบ (Check) และ
4. การปรับปรุง (Action)

Plan	วางแผน
Do	ปฏิบัติ
Check	ตรวจสอบ
Action	ปรับปรุง

แผนภาพประกอบที่ 1 วงจรกระบวนการบริหารของเดมมิ่ง (Deming Cycle)

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2542 : 39)

แนวคิดวัฏจักรของเดมมิ่ง (Deming Cycle) PDCA นี้ Dr. Wallter Huhart (วอลท์เตอร์ ฮิวฮาร์ท) เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ. 1939 และ Dr. W.E.Deming เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ. 1950 จนเป็นที่รู้จักแพร่หลายในชื่อวงจรเดมมิ่ง (Deming cycle) หรือวงจรควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle : PDCA) หรือวัฏจักรแห่งการบริการคุณภาพ ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ คุเม กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมิใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการ PDCA ที่มีความได้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ในแต่ละรอบในแต่ละระดับ (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์. 2542 : 161)

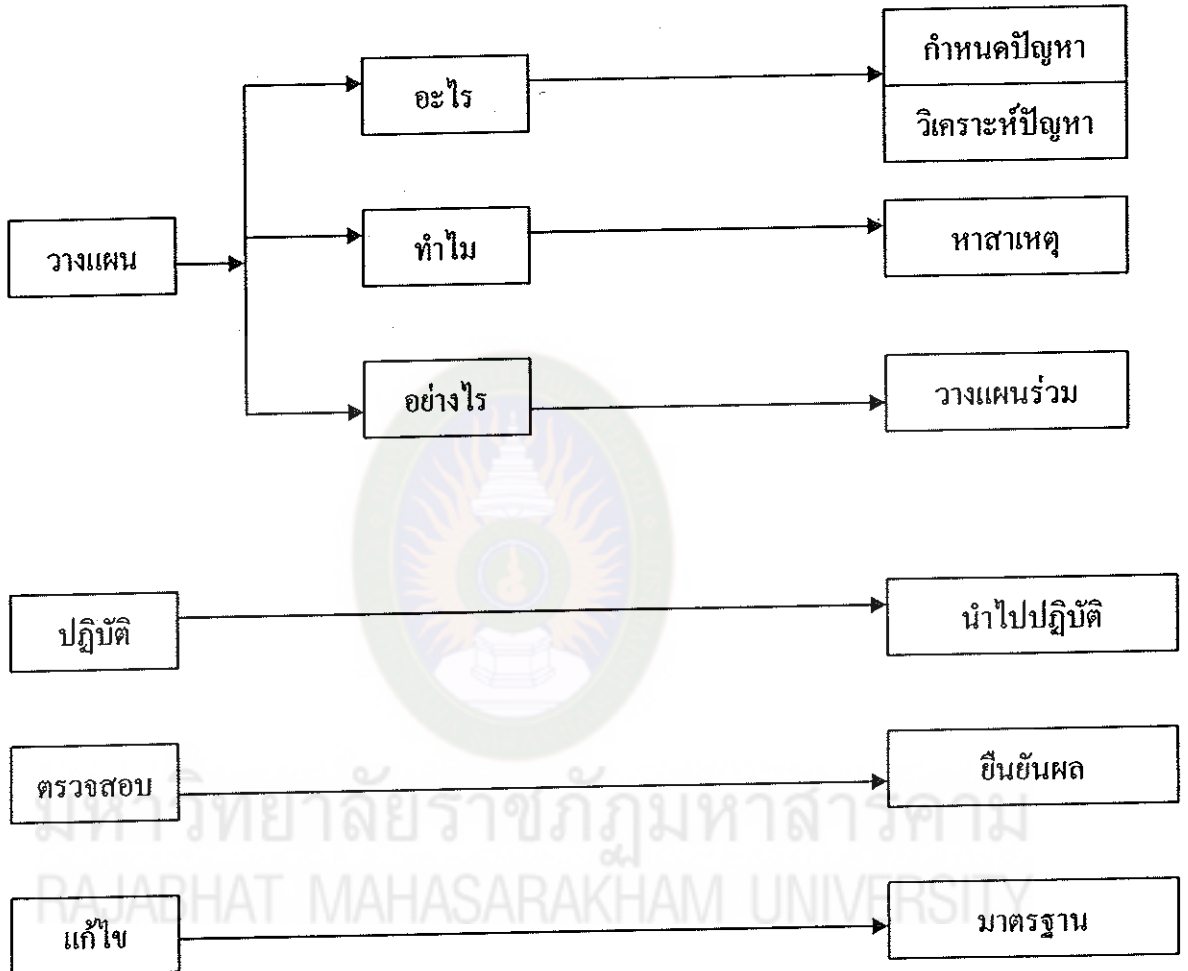
วงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan-P)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do-D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check-C)

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงพัฒนา (Action-A)

แผนภาพประกอบที่ 2 กระบวนการ PDCA

ที่มา : กรมวิชาการ. 2540 : 14

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (PLAN)

การวางแผนเป็นกระบวนการ การพัฒนาความคิดนำไปสู่การปฏิบัติจริงบนพื้นฐาน
ความเป็นจริงความเป็นไปได้ และการตัดสินใจลงมือปฏิบัติ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วย

การกระทำให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วยการกระทำให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (DO) แผนงานที่คล้ายกัน 4 ประการ

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาบนพื้นฐานความเป็นจริง เช่น วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคปัญหา
 2. กำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน
 3. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เช่น กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) นโยบาย (Policy) เป้าหมาย (Goals) วัตถุประสงค์ (Objective)
 4. กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย
- ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (DO)

เป็นการลงมือกระทำตามแผนงาน โครงการ ที่ตั้งเอาไว้ ซึ่งประกอบด้วย

1. วางกำหนดการ ปฏิบัติการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ปฏิบัติตามกำหนดเวลา
 2. แยกกิจกรรมที่ต้องกระทำตามกำหนดเวลาซึ่งอาจจะต้องมีกิจกรรมหลายอย่าง
- ร่วมกัน
3. จัดสรรทรัพยากรต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ
 4. จัดกิจกรรมตามแบบแมทริกซ์ (Matix Management) เพื่อดึงเอาผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้สามารถมองปัญหาได้กว้างขวางขึ้น แก้ปัญหาได้ดีขึ้น
 5. พัฒนาขีดความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การเข้าเหตุผลการทำงาน

ร่วมกัน การร่วมกันใช้คุณพินิจตัดสินใจหาร่วมกัน การพัฒนาการทำงานเป็นหมู่คณะ

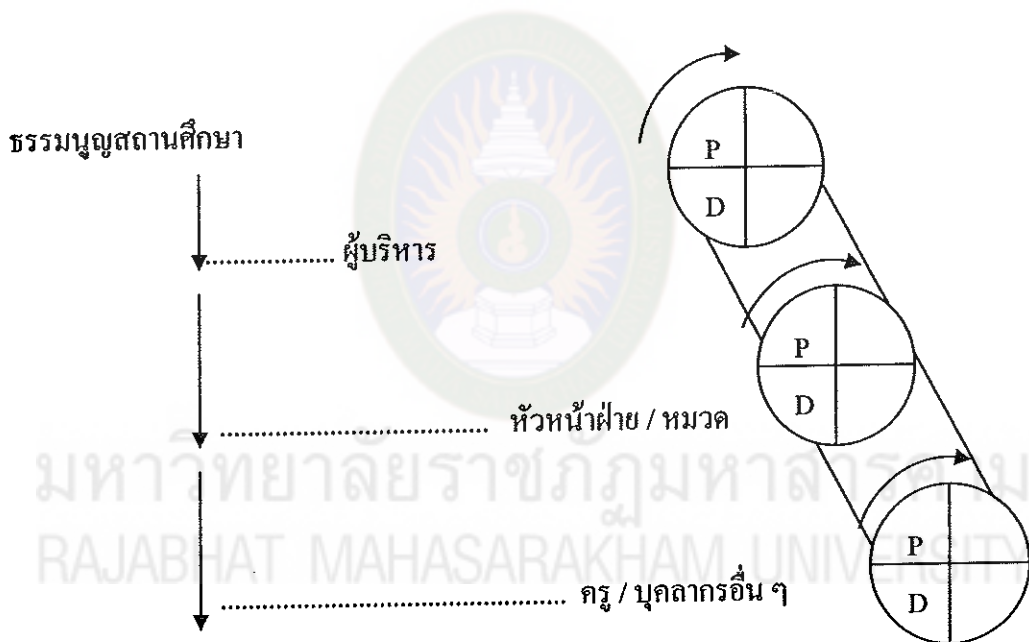
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (CHECK)

เป็นกระบวนการนิเทศติดตามผลเพื่อให้เข้าใจกระบวนการที่เป็นอยู่ การตรวจสอบจะทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งวางแผนเอาไว้ ดังกระบวนการต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบได้ชัดเจนขึ้น
 2. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
 3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนๆ เทียบกับผลงานที่วางแผนเอาไว้
 4. การรายงานผลเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว รายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์หรือรายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการก็ได้
- ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงพัฒนา (ACTION)

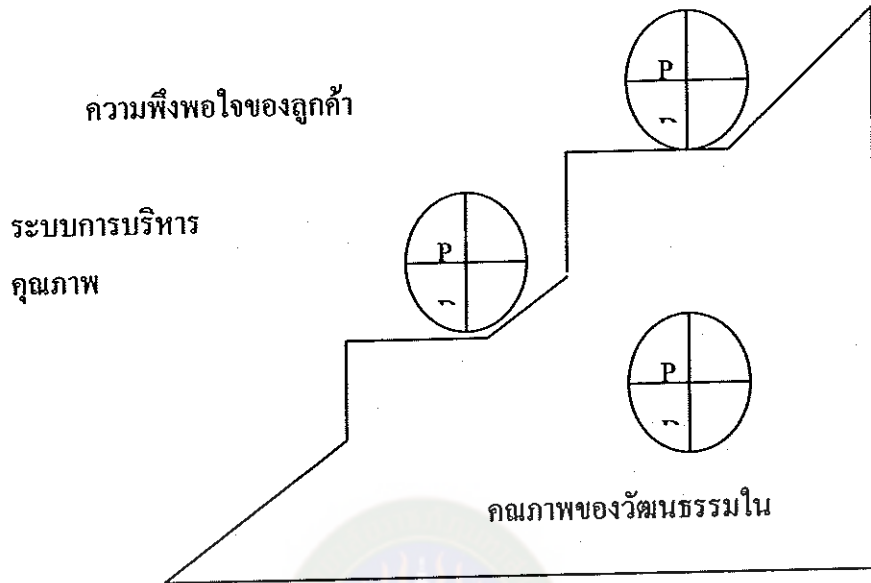
คือการแก้ปัญหาผลของการตรวจสอบ หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องชิ้นงานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาไปตามลักษณะของปัญหาที่พบถ้าผลงานเบี่ยงเบน ไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุถ้าพบความผิดปกติใดๆ

1. ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุของปัญหาแล้วทำการป้องกันเพื่อมิให้เกิดความผิดปกติขึ้น
2. การย้ายนโยบาย เมื่อมั่นใจว่านโยบายเดิมคืออยู่แล้ว
3. การปรับปรุงพัฒนาระบบหรือกระบวนการ วิธีการในการทำงาน
4. สรุปรายงานผล ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของทุกระดับที่เชื่อมโยงกับผู้นำระดับต่างๆ

แผนภาพประกอบที่ 3 การควบคุมคุณภาพของเคมี

ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542 : 190)

แผนภาพประกอบที่ 4 การบริหารเชิงคุณภาพ

ที่มา : สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542 : 191)

3. ขั้นตอนการบริหารเชิงคุณภาพ

ในการบริหารเชิงคุณภาพของสถานศึกษาสามารถนำเอาระบบบริหารเชิงคุณภาพ เช่น ระบบบริหารเชิงคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) การบริหารเชิงคุณภาพ ISO 9000 หรือ การบริหารเชิงคุณภาพเชิงกลยุทธ์ (Strategic Quality Management) หรือ กิจกรรม 5 ส มาใช้เป็นกลไกในการบริหารงานการจัดการทรัพยากร ขั้นตอนกระบวนการบริหารและพัฒนาเพื่อปรับปรุงในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาที่ต้องการได้ สถานศึกษาจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่การวิเคราะห์มาตรฐานคุณภาพของหน่วยงาน โรงเรียนเพื่อเทียบเคียงและกำหนดเป็นมาตรฐานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักวงจรควบคุมคุณภาพของเดมมิง (Quality Control Circle : PDCA) กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพ ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 45)

1. การกำหนดนโยบายเชิงคุณภาพ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องกำหนดนโยบายเชิงคุณภาพของโรงเรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นโยบายเชิงคุณภาพของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแก่นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. จัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นการพรรณนางานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ให้ครบถ้วนชัดเจนสอดคล้องการบริหารงานของโรงเรียน เป็นการพรรณนางานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ให้ครบถ้วนชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3.การจัดทำแผนอัตรากำลังของโรงเรียนให้เหมาะสมในการดำเนินงานตามขั้นตอนการบริหารเชิงคุณภาพตามภาระหน้าที่ในการกระจายงาน กระจายคนให้เพียงพอ

4. การหาทรัพยากรการบริหาร (4 Ms) ให้มีความเพียงพอ เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการ รวมถึงการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาบุคลากร สื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ

5. การสำรวจตรวจสอบปัจจัยพื้นฐาน หมายถึง การตรวจสอบติดตามการดำเนินงาน การกำกับ การปรับปรุง เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพในการบริหารเชิงคุณภาพ

สรุปได้ว่า การควบคุมคุณภาพตามแนวทางการบริหารยุคใหม่ สามารถนำวงจรคุณภาพของเดมมิง มาประยุกต์ใช้การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่อง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย นับตั้งแต่ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองชุมชน เพื่อให้การควบคุมและพัฒนาคุณภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดเป็นกระบวนการบริหารงานเชิงคุณภาพทั้งโรงเรียน อันจะส่งผลให้โรงเรียน อันจะส่งผลให้โรงเรียนสามารถพัฒนางานด้านต่างๆ ไปสู่ตามมาตรฐานตามที่กำหนด นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาและควบคุมคุณภาพ (Development and Quality Control) กระบวนการจัดการ เป็นสิ่งหนึ่งที่ยากที่สุดสำหรับผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะผู้บริหารไม่มีลักษณะมุ่งกระบวนการ (Processes – Oriented) ทุกคนจะมุ่งไปที่งาน กิจกรรม คน และโครงสร้างแต่ไม่มุ่งที่กระบวนการ ซึ่งเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพการศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ทวิ มั่นตรง. 2545 : 34) ให้รายละเอียดว่าการควบคุมคุณภาพการศึกษา คือกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำมาศึกษาเข้าสู่คุณภาพโดยได้กำหนดมาตรฐานด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แล้วดำเนินการเข้าสู่มาตรฐาน ต้องมีการพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่ง ได้แก่ การสร้างทีมงาน

การบริหารจัดการคุณภาพเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือเรื่องของการสร้างทีมงาน ซึ่งนับได้ว่า เป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจมากที่สุดเรื่องหนึ่งของผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์ และกำลังเป็นที่นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ผู้บริหารตระหนักว่าความสำเร็จในการทำงานนี้มิได้เกิด

จากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดจากพลังและคุณภาพความร่วมมือ รวมถึงการประสานงาน
ของทุกคนทุกฝ่าย

Pekar (1995 : 75) ได้อธิบายความหมายของทีมว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และ
ต้องพึ่งพากัน เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มี
เป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่า วิธีเดียวที่จะทำให้สำเร็จ คือ การทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ Deming ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารที่กำหนดเป็นความ
รับผิดชอบการบริหาร (Management Commitment) นโยบายคุณภาพ (Quality Policy) 14
ประการที่เรียกว่า Deming's 14 point (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. ม.ป.ป. : 398 –
340) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนเพื่อนำสู่การปรับปรุงผลผลิตและบริการ โดยใช้
การศึกษาค้นคว้าและนำนวัตกรรมมาปรับปรุงการออกแบบการผลิตและบริการสม่ำเสมอ
2. การยอมรับแนวคิดปรัชญาใหม่ ๆ รวมทั้งการนำแนวคิดของทุกคนมาใช้ตัดสินใจ
ร่วมกัน นอกจากนี้ผู้บริหารระดับสูงจะต้องสร้างวัฒนธรรมด้านคุณภาพขึ้นในองค์กรจนกลายเป็น
วิถีชีวิต
3. การยึดมั่นในหลักการขององค์กรเพื่อยึดหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ
องค์กร
4. การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการในด้านต่าง ๆ สนใจและยอมรับแนวคิด
ของผู้รับบริการ รวมทั้งการตอบสนองความต้องการเพื่อให้ผู้บริการพอใจ
5. ปรับปรุงระบบการผลิตหรือกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพของการผลิตและการบริการ
6. จัดการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพให้บุคลากรใน
หน่วยงานทุกคน
7. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารเพื่อสร้างภาวะผู้นำให้บุคลากรทำงานให้มี
ประสิทธิภาพมากขึ้น
8. จัดความกังวลต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการตามแนวคิดการบริหาร
แบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์กร เช่น เมื่อบุคลากรกลัวการเสี่ยง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นจะมีผลทำ
ให้การปรับปรุงคุณภาพตามแนวคิดนี้ลดลง ผู้บริหารจะต้องบริหารงานให้เกิดความยุติธรรมกับ
ทุกคนสร้างความมั่นใจให้ทุกคนกล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น
9. ร่วมกันทำงานเป็นทีม สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

10. เน้นการกระตุ้นให้ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะทำงาน โดยบอกวิธีการกระทำให้ถึงเป้าหมายว่าควรทำอย่างไร (How to) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงานและอาจกระตุ้นเสริมด้วยการใช้คำขวัญ

11. เน้นการทำงาน โดยคำนึงถึงคุณภาพ (How good) มากกว่าจะมุ่งปริมาณหรือมุ่งการทำงานให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพ

12. กระตุ้นให้ทุกคนใช้ความสามารถในการทำงานให้เต็มศักยภาพ ขจัดอุปสรรคที่มีผลต่อความภูมิใจในการทำงาน ให้ความสำคัญและเอาใจใส่บุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกันหลีกเลี่ยงการนำผลการประเมินด้านลบมาทำลายหรือบั่นทอนความมุ่งมั่นในการทำงาน

13. สนับสนุนให้บุคลากร ได้รับการศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการปรับปรุงการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

14. ปฏิบัติงาน (Take action) ตามแนวทางที่กล่าวมา เพื่อให้เกิดความสำเร็จ โดยทุกคนร่วมมือกันและฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนและรับผิดชอบเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย

โดยนิยาม ความหมายของการสร้างทีมงานว่า หมายถึง กระบวนการของการพัฒนา กลุ่มบุคคลที่ทำงานด้วยกันเพื่อที่จะให้บุคคลเหล่านั้น ได้เรียนรู้ว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายของตนเองและของกลุ่มหรือองค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของทีมงาน ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เป็นแบบแผนพึ่งพากันในการทำงาน ตระหนักว่าตนเป็นสมาชิกของทีม มีวัตถุประสงค์เดียวกันทำงานสำเร็จได้ โดยกลุ่ม สมาชิกทำงานด้วยกัน ผลผลิตมีคุณภาพสูงพร้อมเผชิญปัญหาาร่วมกัน

ทีมงานในอนาคต มีแนวโน้มจะปรับวัฒนธรรมการทำงาน โดยเน้นการบริหารด้วยตนเอง (Self-Directed or Self-Managing) เพื่อให้เกิดพลังร่วม ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเสมือนสูตรสำเร็จของชัยชนะ ผู้การปรับปรุงผลผลิตและบริการ โดยเน้นสร้างกลุ่มผู้ทำงานชัดเจนขึ้นมา ทั้งนี้ย่อมอาศัยความรู้ ความชำนาญและการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อสามารถดำเนินการ ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและเกิดประสิทธิภาพในขณะที่เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

องค์กรที่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความมุ่งมั่นอย่างจริงจังต่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องจนสมาชิกทุกคนขององค์กรรับเอาคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของงาน และเป็นวัฒนธรรมขององค์กรมีระบบบริหารที่เป็นลักษณะเชิงรุก เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นการป้องกันมากกว่าการ

แก้ไขเยียวยาจึงสามารถรับมือหรือจัดการวิกฤติต่าง ๆ ได้ เพราะได้ป้องกันและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว

ในส่วนของการศึกษา สถานศึกษาคควรจะได้มีการพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สิ่งหนึ่งที่ต้องการเร่งดำเนินการ คือ ปรับเปลี่ยนองค์กร ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้องค์กรใดจะประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคคล เพราะคนเป็นศูนย์กลางของความสำเร็จ คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดขององค์กร เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่สามารถพัฒนาให้มีศักยภาพขึ้นได้ คนเป็นผู้กำหนดระบบงานที่เหมาะสมและเป็นผู้ปฏิบัติในระบบงานที่กำหนดไว้การบริหารองค์กรจะต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นอันดับต้นๆ ให้มีความก้าวหน้าเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และทักษะในการทำงาน มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา สร้างและพัฒนาทีมงาน ต้องให้มีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เพิ่มความผูกพันกับองค์กร เกื้อกูลกับชุมชนและสังคม

สรุปทฤษฎีการบริหารคุณภาพได้ว่า เป็นแนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีหลักการ มีการทดสอบและการสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ เป็นข้อสรุปอย่างกว้างที่พรรณนาและอธิบายพฤติกรรมกรรมการบริหารองค์กรการศึกษา อย่างเป็นระบบ มียุทธศาสตร์ขององค์กรต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีกลไกในการควบคุมคุณภาพอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อนำทฤษฎีต่างๆเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษาเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหารจัดการศึกษาในองค์กรตามที่กำหนดไว้

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เบญจา ยอดคำเนิน แอ็ดดิกันจ์ และคณะ (2531 : 398-340) ได้สรุปความเป็นมาของการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) ไว้ดังนี้ การจัดสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้กันอย่างกว้างขวางมากในวงการธุรกิจ โดยเฉพาะในการวิจัยการตลาดเพื่อพัฒนา และการทดสอบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เพราะเป็นวิธีการศึกษาที่ผู้ศึกษาจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาได้ในระยะเวลาอันสั้น ใช้การลงทุนต่ำ และข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อใช้ในการวิจัยแบบสำรวจในโอกาสต่อไปด้วย

การจัดสนทนากลุ่ม ได้เริ่มเข้าสู่การวิชาการเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2522 เนื่องจากในแวดวงวิชาการได้ให้ความสนใจกับการศึกษาวิธีนี้ ซึ่งเห็นว่าเป็นเทคนิคการวิจัยประยุกต์ที่มีประโยชน์มาก จึงเริ่มนำมาใช้ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น The U.S. National Cancer Institute's Project Information Branch ใช้การศึกษาแบบสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นเทคนิคหนึ่งในการทดสอบโครงการให้การศึกษาแก่ประชาชน ในเรื่องการป้องกันโรคมะเร็งสำหรับ The U.S. National Heart, Lung and Blood Institute เพื่อเป็นแนวทางสำหรับทำโครงการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับอันตราย และวิธีการป้องกันความดันโลหิตสูง UNICEF ใช้เป็นงานวิจัยประยุกต์ส่วนหนึ่งที่จะให้ได้ข้อมูลระดับลึกเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชน และพฤติกรรมอันเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมในประเทศที่กำลังพัฒนา ในการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่เม็กซิโก ได้ใช้เทคนิคนี้เพื่อหาข้อมูลการพัฒนาโครงการขยายตลาดผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการคุมกำเนิด ส่วนในการศึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวในเขตเมืองของอินโดนีเซีย ใช้การจัดสนทนากลุ่มเพื่อเป็นก้าวแรกในการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยแบบสำรวจในขั้นต่อไป นอกจากนี้โครงการ Focus Group Research on the Determinants of Fertility in Southern Thailand ก็ได้เริ่มนำเอาการสนทนากลุ่ม มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยทางด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย

การสนทนากลุ่มมีข้อสมมุติฐานที่ว่าเราจะรู้ถึงปฏิกิริยาโต้ตอบของคนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการกระตุ้นให้คนหันมาสนใจในสิ่งเดียวกัน และมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งอยู่ในลักษณะการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) และผู้วิจัยก็จะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่ศึกษาตลอดจนบันทึกการโต้ตอบกันภายในกลุ่มด้วยการบันทึกเทป หรือการจดบันทึกเอาไว้เพื่อการวิเคราะห์ต่อไป การกระตุ้นดังกล่าวนี้ อาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การให้ชมภาพยนตร์ ฟังการกระจายเสียงให้อ่านบทความ หรือหนังสือ การจุดประเด็นในการสนทนาเฉพาะเรื่องที่น่าสนใจจะศึกษา หรือแม้กระทั่งการที่จะให้กลุ่มที่จะศึกษาร่วมอยู่ในเหตุการณ์ การกระทำดังกล่าวทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม แต่ละวิธีจะมีวิธีการที่แตกต่างกันบ้างซึ่งก็แล้วแต่ผู้นำเอาไปประยุกต์ใช้

1. ลักษณะของการสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม เป็นการนั่งสนทนากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม ตามปกติประมาณ 6-12 คน แต่ในบางกรณีอาจมีข้อยกเว้นให้มีได้ประมาณ 4-5 คน และในกรณีดังกล่าว อาจเรียกว่าเป็นการสนทนากลุ่มเล็ก ในระหว่างสนทนากันของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น จะ

มีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นการสนทนา เพื่อเป็นการชักจูงใจให้บุคคลกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางในการสนทนาให้ได้กว้างขวางลึกซึ้ง และละเอียดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการสนทนาดังกล่าว มีลักษณะเปิดกว้างที่จะให้ผู้เข้าร่วมสนทนา (Discussion) แต่ละคนวิพากษ์วิจารณ์หรือมีข้อสงสัยถามผู้เข้าร่วมสนทนาคนอื่นๆ หรือตอบข้อวิพากษ์นั้นๆ ได้ รวมทั้งผู้ดำเนินการสนทนาด้วย การที่ผู้ร่วมสนทนาเหล่านี้มีปฏิริยาโต้ตอบกันในระหว่างสนทนา นั้นจะเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการสนทนาในระดับลึกยิ่งขึ้นในแต่ละประเด็น ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลในสิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถได้มาด้วยวิธีการใช้แบบสอบถาม ต่อจากนั้นผู้วิจัยก็จะคอยวิเคราะห์สถานการณ์ในกลุ่มบุคคลที่ถูกกระตุ้นเหล่านี้ เพื่อที่จะดูว่าน่าจะได้สมมติฐานใดบ้างจากปฏิริยาภายในกลุ่ม ต่อมาผู้วิจัยจะได้ประเด็นที่นำมาพูดคุยในเรื่องที่สงสัยว่าจะเป็นสมมติฐาน และข้อสมมติฐานก็จะสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากการพูดคุยกัน โดยเจาะประเด็นไปที่ประสมการณ์ของบุคคลต่างๆ ที่ศึกษา จากการพูดคุยในลักษณะนี้ ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (เบญญา ยอดคำเนิน แอ็คติคัจและคณะ. 2531 : 400-401) นอกจากนี้การสนทนากลุ่มหรือการซักถามเป็นวิธีการเก็บข้อมูลวิธีหนึ่งที่เริ่มนำมาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยเฉพาะในการวิจัยประเมินผล (Evaluation Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทนี้จะต้องมีการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลมาประชุมร่วมกัน ณ ที่ใดที่หนึ่งเพื่อการซักถามเก็บข้อมูลตามที่ต้องการในลักษณะการสนทนา โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี ความเห็นของแต่ละคนจะไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของผู้ให้ข้อมูลในอนาคต ในขณะที่มีการสนทนากลุ่มนั้นจำเป็นต้องมีผู้เก็บข้อมูลจะต้องให้ทุกคนที่อยู่ในกลุ่ม ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ไม่ให้มีผู้หนึ่งผู้ใดมีความสำคัญหรืออิทธิพลเหนือผู้อื่นเพื่อเป็นการแทรกแซงและครอบงำความเห็นซึ่งกันและกัน ในขณะที่มีการซักถามกันนั้น ผู้เก็บข้อมูลต้องไม่ป้อนคำถามนำหรือแสดงท่าทีชี้แนะให้กลุ่มหรือผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางใดทางหนึ่งกับผู้เก็บข้อมูลต้องการ ในการสนทนา ผู้เก็บข้อมูลจำเป็นที่จะต้องเตรียมประเด็นต่างๆ ที่ควรถามไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้เก็บข้อมูลต่างๆ ได้ครบถ้วน และผู้ให้ข้อมูลที่เชิญมาจะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีบทบาทในเรื่องที่เกี่ยวข้องมีความรู้และข่าวสารในเรื่องที่ทำการวิจัยเป็นอย่างดี ผู้เก็บข้อมูลควรเชิญผู้ให้ข้อมูลควรเชิญผู้ให้ข้อมูลมาครั้งเดียวแล้วเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2530 : 371) สำหรับแนวทางการใช้การสนทนากลุ่มองค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม (Components of Conducting Focus Group Session)

และขั้นตอนในการจัดสนทนา เบญจา ยอดคำเนิน แอ๊ดติคส์และคณะ (2531 : 401-408) ได้ อธิบายไว้ ดังนี้

2. แนวทางการใช้การสนทนากลุ่ม

แนวทางการใช้การจัดสนทนากลุ่มเท่าที่นิยมใช้กันมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

2.1 ใช้ในการสร้างสมมติฐานใหม่ๆ (General Hypotheses)

2.2 ใช้ในการสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ และคุณลักษณะต่างๆ ของประชากร (Exploring Opinions, Attitudes, and Attributes)

2.3 ใช้ในการทดสอบแนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาใหม่ (Testing New Product Ideas)

2.4 ใช้ในการประเมินผลทางด้านธุรกิจ (Evaluating Commercials)

2.5 ใช้ในการกำหนดคำถาม และเพื่อทดลองใช้แบบสอบถาม (Identifying and Prototyping Questionnaire Items)

2.6 ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อเป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือไม่แน่ชัดของการวิจัยสำรวจ ซึ่งเรียกว่าเป็นการใช้สนทนากลุ่มเพื่อช่วยเสริมงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การที่มีผู้นิยมใช้การสนทนากลุ่มกันอย่างแพร่หลายนั้น เป็นเพราะเชื่อกันว่าเสียค่าใช้จ่ายน้อย นอกจากนี้ยังมีความรวดเร็วในการรายงานผล ทั้งนี้ถ้าหากผู้วิจัยไม่ต้องการบันทึกที่ถอดออกมาจากเทป ก็จะทราบผลอย่างรวดเร็วๆ ของการวิจัยนั้นๆ ภายในเวลาเพียง 2-3 วัน

3. องค์ประกอบในการจัดสนทนากลุ่ม (Components of Conducting Focus Group Session)

3.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (Personnel)

บุคคลแรกได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ เป็นผู้มีบุคลิกดี สุภาพ อ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี บุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างบรรยากาศการสนทนาโดยไม่ถือเป็นเรื่องการทำงาน ทุกคนจะมีหน้าตาเบิกบานแจ่มใสเหมือนกับการสนทนาทั่วไป และผู้ดำเนินการสนทนา จะต้องเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความต้องการและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเป็นอย่างดีด้วย ในส่วนของผู้บันทึกการสนทนา (Notetaker) จะต้องรู้วิธีว่า ทำอย่างไรถึงจะจดบันทึกอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะต้องจดบันทึกบรรยากาศที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนา เช่น ความเงียบ เสียงหัวเราะ การแสดงสีหน้าของผู้เข้าร่วมการสนทนาเพื่อประโยชน์แก่การวิเคราะห์ใน

ภายหลัง นอกจากนี้ผู้จัดบันทึกจะต้องพูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ และสุดท้ายคือผู้ช่วย (Assistant) จะเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไป ในขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม เช่น ช่วยเตรียมสถานที่ จัดสถานที่ บันทึกเสียง เปลี่ยนเทป เป็นต้น

3.2 แนวทางในการสนทนากลุ่ม (Group Discussion Guide)

แนวทางการสนทนากลุ่มและการจัดลำดับหัวข้อในการสนทนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยนั้นๆ ควรต้องจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า แต่ทั้งนี้จะต้องยึดหยุ่นในการปฏิบัติ จากบรรยากาศการสนทนาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยอาจจะได้ประเด็นซึ่งไม่ได้คาดคิดเอาไว้ก่อนจาก ผู้เข้าร่วมสนทนา ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้ยกขึ้นมาเอง ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้ผู้ดำเนินการสนทนาสามารถซักต่อได้ เพราะอาจเป็นข้อค้นพบที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนซึ่งจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานวิจัย

3.3 อุปกรณ์สนามที่ควรเตรียม เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านวิทยุ สำหรับอัดเสียงขณะที่มีการสนทนากลุ่มกำลังดำเนินอยู่ ทั้งนี้เพื่อนำมาถอดเทปในภายหลังเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สำหรับผู้วิจัย และสมุดบันทึก และคินสอเพื่อเป็นแนวทางในการถอดเทปให้ง่ายขึ้น และผู้วิจัยจะได้ทราบบรรยากาศของการสนทนากลุ่มจากการจดบันทึกของผู้บันทึก

3.4 แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Screening Form)

แบบฟอร์มสำหรับคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous) อยู่ในเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกตามลักษณะของงานวิจัย

3.5 สิ่งเสริมบรรยากาศ (Refreshment and snack)

สิ่งเสริมบรรยากาศได้แก่ เครื่องดื่ม ของขบเคี้ยว เป็นต้น สิ่งของดังกล่าว จะเป็นสิ่งของเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศเป็นกันเองระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการสนทนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3.6 ของสมนาคุณแก่ผู้เข้าร่วมสนทนา (Remuneration)

ของสมนาคุณแก่ผู้ร่วมสนทนา เพื่อเป็นการตอบแทนผู้เข้าร่วมสนทนา แม้จะเป็นสิ่งเล็กน้อยแต่ในทางจิตวิทยาแล้ว เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการแสดงออกซึ่งน้ำใจของผู้วิจัย เป็นการแสดงความขอบคุณที่ผู้เข้าร่วมสนทนาที่ได้สละเวลามาครั้งนี้

3.7 สถานที่และระยะเวลา (Location and Time)

สถานที่จัดการสนทนา ควรเป็นบริเวณที่ใกล้เคียงกับสถานที่ทำการวิจัยนั้นๆ อาจจะเป็นบ้าน ศาลาวัด ห้องประชุม เป็นต้น ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก ห่างไกลจากความ

พลุกพล่านเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้มีสมาธิในเรื่องต่างๆ ที่กำลังสนทนากัน ส่วนระยะเวลาในการสนทนาโดยทั่วไปไม่ควรจะเกิน 2 ชั่วโมงต่อ 1 กลุ่ม

4. ขั้นตอนในการจัดสนทนา

4.1 เลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มด้วยแบบฟอร์มที่เตรียมไว้ ตามขนาดของกลุ่มที่ต้องการโดยทั่วๆ ไป ประมาณ 6-12 คน เพราะหัวข้อบางหัวข้อที่ยากหรือไม่น่าสนใจสำหรับผู้เข้าสนทนากลุ่ม จะทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถจุดประเด็นที่เรงเร้าให้เกิดการสนทนาได้อย่างเต็มที่ และปฏิภริยาโต้ตอบกันในระหว่างผู้สนทนาเองก็จะแสดงออกไม่เต็มที่ ถ้าหากเกิน 12 คนแล้วผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนก็จะไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และเป็น การขู่ขากสำหรับผู้ดำเนินการสนทนาในการที่จะชักนำให้กลุ่มนั้นหันเหเข้าสู่ประเด็นที่ ต้องการ

4.2 เมื่อได้บุคคลที่เข้าข่ายแล้วคณะผู้วิจัย (ผู้ดำเนินการวิจัย ผู้จัดบันทึก ผู้ช่วย) จะเป็นผู้พาผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา มาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดเตรียมไว้ให้มีการสนทนากลุ่ม

4.3 ผู้ดำเนินการสนทนาแนะนำคณะผู้วิจัยอีกครั้ง และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนาด้วย พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง โดยเชิญให้รับประทานของขบเคี้ยวและเครื่องดื่ม และขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมสนทนาในการขอทำการบันทึกเสียงการสนทนา และควรชี้แจงให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียงและการจัดบันทึก และเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อนเพื่อสร้างความไว้วางใจ

4.4 เริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลัก แต่ดูความเหมาะสมสามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มพาไป อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการผู้ดำเนินการสนทนาควรประมาณระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นไว้ด้วย เพื่อไม่ให้เสียเวลามากเกินไปกับบางหัวข้อ แต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนามีความรู้สึกว่าถูกตัดบท เมื่อแน่ใจว่าได้เนื้อหาตามที่ต้องการในแนวทางของการสนทนาแล้ว จบการสนทนาด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจ เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องทำสนทนาทั้งหมด

4.5 แจกของสมนาคุณเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนา

สิ่งที่พึงป้องกันในการจัดสนทนา กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล (2546 : 151-155) ได้ให้รายละเอียดว่า ในการจัดสนทนากลุ่มมีขั้นตอนที่นักวิจัยหรือผู้จัดกลุ่มสนทนาจะต้องพิจารณาการดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือพึงป้องกันในการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่

4.5.1 ปัญหาการคัดเลือกสมาชิกกลุ่ม

นักวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะเห็นพ้องต้องกันว่า ขั้นตอนการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มเป็นขั้นตอนที่พบมากที่สุดว่า ทำให้กลุ่มสนทนาล้มเหลวได้มากที่สุด หากไม่ได้ดำเนินการป้องกันปัญหาอย่างรอบคอบ นักวิจัยมือใหม่ไม่ใคร่ความสำคัญกับการเลือกสมาชิกมากนัก เห็นว่าใครพอมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้ก็เชิญเข้าสู่กลุ่มสนทนา ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายและเสี่ยงต่อความล้มเหลวของการจัดสนทนากลุ่มอย่างยิ่ง และหากนักวิจัยไม่ได้มีประเด็นสนทนาที่กระทบผลประโยชน์ของบุคคลที่จะเข้ากลุ่มแล้ว บางทีต้องคาดการณ์ว่าบุคคลที่เชิญมานั้นอาจจะไม่มา ดังนั้น จึงควรป้องกันด้วยการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ในการคัดเลือกคนเข้าสู่กลุ่มสนทนา เช่น การยืนยันซ้ำกับสมาชิกที่เชิญไปเพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าต้องมาเข้ากลุ่ม การเชิญในจำนวนที่เกินเล็กน้อย เพื่อเป็นการเผื่อไว้ว่า บางคนอาจจะไม่มา โดยปกติจะมีการเชิญเผื่อเอาไว้ 2 คน การเสนอแรงจูงใจ เช่น มีค่าตอบแทน ซึ่งโครงการวิจัยควรจะได้วางแผนงบประมาณในส่วนนี้ไว้ด้วย เป็นต้น

4.5.2 ปัญหาการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง นักวิจัยหรือผู้จัดการสนทนากลุ่มต้องพยายามให้มั่นใจว่า บุคคลที่เชิญเข้ากลุ่มนั้นเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ การตั้งเกณฑ์ของคุณสมบัติที่ต้องการเป็นกุญแจของการป้องกันปัญหานี้

4.5.3 ปัญหาการตั้งคำถาม

ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดจากการตั้งประเด็นคำถามให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันอภิปรายคือ นักวิจัยตั้งประเด็นคำถามโดยคำนึงถึงความสนใจและประโยชน์ของคนเป็นสำคัญ และมองข้ามความสนใจและผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มสนทนาไปโดยสิ้นเชิง รูปธรรมของการตั้งคำถามที่มาจากความสนใจและประโยชน์ของนักวิจัยฝ่ายเดียวที่พบบ่อยที่สุดคือ จำนวนคำถามที่ตั้งเอาไว้มากเกินไป ซึ่งบางครั้งผู้วิจัยจะต้องผสมผสานประเด็นคำถามหรือจับรวมประเด็นคำถามที่คล้ายๆ กันเอาไว้ด้วยกันเป็นคำถามเดียว และการใช้คำถามเริ่มแรกที่เกิดขึ้นในกลุ่มสนทนา ที่สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้หยิบยกขึ้นมา แม้ว่าอาจจะไม่ตรงกับคำถามของนักวิจัย แต่เมื่อสมาชิกเข้าทางพร้อมจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่แม้จะเป็นความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เมื่อกลุ่มมีพลวัตไประยะหนึ่ง นักวิจัยก็มักจะมึนงงหวั่นหวะที่จะขยับคำถามให้เข้าใกล้หรือเป็นคำถามของนักวิจัยในที่สุด ซึ่งจะทำให้กลุ่มสนทนาคำเนินไปอย่างราบรื่นและได้คำตอบเป็นที่น่าพอใจ อนึ่ง นักวิจัยหรือผู้จัดการกลุ่มสนทนาอาจจะทำการทดสอบประเด็นคำถาม (Pretest) ก่อนที่จะโยนประเด็นคำถามจริงเข้าสู่กลุ่มสนทนา หรืออาจจะร่างประเด็นคำถามกับบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงหรือมีคุณสมบัติเดียวกับสมาชิกกลุ่มสองคน เพื่อทดสอบดูว่า ประเด็น

คำถามนั้นมากเกินไปหรือไม่ที่จะตอบหรือไม่ นอกจากนี้อาจจะมีการเตรียมกลุ่มเพิ่มเติม เพื่อให้ให้นักวิจัยมีโอกาสที่จะปรับปรุงชุดประเด็นคำถามในกลุ่มสนทนาที่ต้องการ

4.5.4 ปัญหาที่จะเกิดขึ้น

นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการในกลุ่มสามารถที่จะกระตุ้นให้สมาชิกได้พูดในประเด็นที่ต้องการได้หรือไม่ ซึ่งทักษะของนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ กล่าวคือ ในประเด็นคำถามที่มีความสลับซับซ้อนมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมาก ควรใช้นักวิจัยหรือผู้ดำเนินการที่มีประสบการณ์ในการจัดกลุ่มสนทนาหรือมีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ โดยปกตินักวิจัยหรือผู้จัดกลุ่มสนทนาไม่ควรคาดหวังผลสำเร็จที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากสถานการณ์กลุ่มมักมีพลวัตสูง และแต่ละกลุ่มสนทนามีลักษณะก็มีลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม ซึ่งบางครั้งก็ไม่สามารถวางแผนให้ครอบคลุมในทุกเรื่องได้ อย่างไรก็ตาม การวางแผนที่ดีจะเป็นปัจจัยหลักในการประสบความสำเร็จในการจัดทำกลุ่มสนทนา

4.5.5 ปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มสนทนาที่พบบ่อยคือการที่นักวิจัยสับสนระหว่างหน่วยการวิเคราะห์รายบุคคลกับหน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นกลุ่มทั้งกลุ่ม ซึ่งที่จริงแล้วการสนทนาดูเหมือนเป็นการศึกษาที่ต้องการข้อมูลจากกลุ่ม ไม่ใช่รายบุคคล ดังนั้นหน่วยการวิเคราะห์ของการสนทนาดูเหมือนต้องเป็นของกลุ่มเท่านั้น เมื่อนักวิจัยให้ความสนใจต่อประเด็นความเห็นพ้องหรือความเห็นแตกต่างทุกประเด็น ทำให้ลึกลงไปอีกชั้นหนึ่ง นักวิจัยก็จะพบปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อมามีอีกประการหนึ่ง คือ การที่นักวิจัยเกิดปัญหาในการแยกแยะระหว่างสิ่งที่สมาชิกกลุ่มเห็นว่ามีค่าสำคัญ กับสิ่งที่สมาชิกกลุ่มเห็นว่ามีประโยชน์

กล่าวโดยสรุปการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพมีหลายวิธี และการจัดสนทนาดูเหมือนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และมีความสะดวกในการดำเนินการ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับนักวิจัยด้วยว่ามีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเพียงพอต่อการดำเนินการมากน้อยเพียงใด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งหวังให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก และสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระตามกรอบประเด็นที่ได้กำหนดไว้ เพื่อร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขนาดเล็กให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บริบทโรงเรียนบ้านโนนตาลหนามแท่ง

ข้อมูลพื้นฐาน ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

โรงเรียนบ้านโนนตาลหนามแท่ง ตั้งอยู่เลขที่ - หมู่ที่ ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัด สุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32190 โทรศัพท์ 044-590222 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คำขวัญของโรงเรียน คือ คุณธรรมเด่น เป็นการทำงาน เชี่ยวชาญวิชา ปรัชญาของโรงเรียน คือ ปฏิรูปการเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม นำพาชุมชน สร้างคนคุณภาพ สี่ประจำโรงเรียน คือ ม่วง-เหลือง อักษรย่อ ของโรงเรียน น.ท. อาคารสถานที่ 1. อาคารเรียนแบบ ป.1 ค. จำนวน 1 หลัง 6 ห้องเรียน 2. อาคารเอนกประสงค์แบบ แบบ สปช. 202 ขนาด 10×12 จำนวน 1 หลัง 3. ห้องส้วมแบบ สปช. 602/26 4. บ้านพักครู แบบองค์การ จำนวน 1 หลัง 5. เรือนเพาะชำ จำนวน 1 หลัง 6. โรงอาหาร จำนวน 1 หลัง 7. ที่อาบน้ำอุนบาล จำนวน 1 ที่ 8. สนามเด็กเล่น จำนวน 1 ที่ 9. บ่อเลี้ยงปลา จำนวน 1 บ่อ สนามกีฬา 1. สนามฟุตบอล จำนวน 1 สนาม 2. สนามกีฬา จำนวน 1 สนาม หมู่บ้านในเขตบริการ 2 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย 5 คຸ້ม ดังนี้ คຸ້มบ้านโนนสัง หมู่ที่ 8 คຸ້มบ้านหนองควาย หมู่ที่ 8 บ้านโนนตาล หมู่ที่ 8 บ้านโนนหนามแท่ง หมู่ 12 คຸ້มบ้านหนองกระจับ หมู่ 12

ลักษณะของชุมชน

โรงเรียนบ้านโนนตาลหนามแท่ง มีหมู่บ้านในเขตบริการ 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนตาลและบ้านโนนหนามแท่ง (รวม 5 คຸ້มบ้าน บ้านโนนตาล หมู่ที่ 8 บ้านหนองหัวควาย หมู่ที่ 8 บ้านโนนสัง หมู่ที่ 8 บ้านโนนหนามแท่ง หมู่ที่ 12 บ้านหนองกระจับ หมู่ที่ 12) มีประชากรในพื้นที่ 113 หลังคาเรือน อาชีพทำนา ไม่มีมีอาชีพเสริม เสร็จหน้างานจะเดินทางไปรับจ้างต่างจังหวัด โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลประชากรใช้ภาษาไทยอีสาน รายได้ประชากรน้อย โดยเฉลี่ยเดือนละประมาณ 1,500 บาท/คน

ข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มีผู้ศึกษา ดังนี้

วิเชียร นันตะ (2547 : 92-100) วิจัยเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน

กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านท่าวังผา (ประชากรวิทยาคาร) และ โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน ในด้านการดำเนินการ ปัญหา และการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่บริการ ผลการวิจัยพบว่า

การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน ในระดับโรงเรียน การดำเนินการด้านการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้บูรณาการ การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล การวิจัยในชั้นเรียน และการประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งสองโรงเรียนมีการดำเนินการเหมือนกัน ด้านการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการดำเนินการแตกต่างกัน ส่วนการดำเนินการในระดับชั้นเรียน โรงเรียนบ้านท่าวังผา(ประชากรวิทยาคาร) มีการดำเนินการในระดับมากที่สุด โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม มีการดำเนินการในระดับน้อย การดำเนินการในด้าน การจัดการเรียนรู้บูรณาการ การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล และการวิจัยในชั้นเรียน ทั้งสองโรงเรียนมีการดำเนินการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ส่วนการดำเนินการในด้านการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการประเมินผลตามสภาพจริง ไม่แตกต่างกัน ปัญหาในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียน การดำเนินการในด้านการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้บูรณาการ การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล การวิจัยในชั้นเรียนและการประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งสองโรงเรียนมีปัญหาแตกต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นปัญหาวิกฤติ การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่บริการ ทั้งสองโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รัตนมณี รัตนปกรณ์ (2547 : 136-139) ศึกษาวิจัย เรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานและเปรียบเทียบการดำเนินงานรวมทั้งปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากช่วงชั้นที่ 1-2 ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกและยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอก ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้น 1-2 ในภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านผู้เรียน แต่ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพ

การศึกษาของสถานศึกษาสูงกว่าสถานศึกษาที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกทั้งใน ภาพรวมและรายด้าน

2. เปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ที่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกแล้ว และยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกทั้งในภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สาร สังก์ทองวิเศษ (2547 : 143-156) วิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรตามโครงการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรตามโครงการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยทั้ง 7 ด้าน คือ การสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครูและบุคลากร ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน ประเมินความก้าวหน้าของครูและบุคลากร โดยมุ่งเน้นการวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียน ครูและบุคลากรทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะ กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษา โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม ให้ครูและบุคลากรที่สังกัดสถานศึกษาต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการสามารถสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัด ได้มากกว่าหนึ่งแห่งและลำดับสุดท้ายคือ ปฏิรูประบบราชการและประโยชน์เกื้อกูลของครูและบุคลากร

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษานขนาดกลางและผู้บริหารสถานศึกษานขนาดกลางมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษานขนาดเล็ก

3. ปัญหาที่พบมากที่สุดและแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาด้านการปฏิรูปครูและบุคลากร ตามโครงการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านที่มีความถี่สูง มี 4 ด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้ ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้านมาสอนในสถานศึกษา โดยให้ค่าตอบแทนที่

เหมาะสม คือ การเบิกจ่ายค่าตอบแทนทำได้ยาก แก้ไขโดยแก้ไขระเบียบการเงินการงบประมาณ ส่วนปัญหาด้านการปฏิรูประบบสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของครู คือ ขาดงบประมาณสนับสนุน แก้ไขโดยจัดงบประมาณเพิ่มและขอการสนับสนุนจากเอกชนหรือหน่วยงานราชการ ปัญหาด้านครูและบุคลากรทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะ คือ งบประมาณที่ใช้ในการเพิ่มพูนความรู้มีไม่เพียงพอ แนวทางแก้ไข คือ จัดงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ และปัญหาด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครูและบุคลากร คือ ครูยึดติดกับรูปแบบการสอนแบบเก่า ควรแก้ไขโดยจัดอบรมกระตุ้นให้เห็นความสำคัญ ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดี

ปรีดี ราชมงคล (2548 : 84-86) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน โครงการในด้านสถานะแวดล้อมด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร และหาแนวทางพัฒนาการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสถานะแวดล้อม ด้านปัจจัย และด้านผลผลิต อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสถานะแวดล้อม ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยรวมและรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีผลระดับความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสกลนคร ด้านสถานะแวดล้อม ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรมีการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ และผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงนโยบายและสร้างความเข้าใจกับครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ในด้าน

ปัจจัย ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาว่า ควรมิ่วัตถุสื่ออุปกรณ์ เครื่องมือประกอบการสอนเพียงพอผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการมีภาวะ ผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ และวิสัยทัศน์ และครูมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนในด้านกระบวนการ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ให้ได้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาครูและ บุคลากรตามความจำเป็นอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม และควรมีการจัดการเรียนการสอนเป็น ระบบและมีประสิทธิภาพ และด้านผลผลิต ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาว่า ควรมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร ควรมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และพฤติกรรมที่เหมาะสม มีวินัยและตรงต่อเวลา เป็นผู้ที่มี กิริยามารยาทที่ดี ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษา และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ลัดดา ทองสกุล (2548 : 104) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการประกันคุณภาพการศึกษาใน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนศูนย์วิจัยและพัฒนา การศึกษา จังหวัดนครปฐม พบว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพภายใน โรงเรียนควรมีการสร้าง เอกภาพของหลักสูตรสถานศึกษาและคำนึงความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายบริการทางวิชาการเปิด โอกาสให้บุคลากรและครู อาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจัดหากองทุนที่เป็นอิสระจัดระบบตรวจสอบให้มีความ โปร่งใสและจัดทำแผนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนให้ชัดเจน

รังสฤษฎ์ มณีศรี (2549 : 67-68) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพ การศึกษา กรณีโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต จากการศึกษาวิจัย พบว่า เจ็อนใจที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนให้เป็นรูปธรรม และประสบ ความสำเร็จ มีเจ็อนใจที่สำคัญ ได้แก่ เจ็อนใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร คือ ผู้บริหารต้อง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้าได้กับทุกคนทุกฝ่าย เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นกัลยาณมิตร เจ็อนใจ จากตัวคณะกรรมการสถานศึกษา คือ ต้องมีความสมัครใจ เต็มใจ เสียสละ มีความมุ่งมั่นในการ พัฒนา และมีความรู้ความสามารถมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ เจ็อนใจจากพระราชบัญญัติ การศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาเข้าปฏิบัติหน้าที่โดยมี กฎหมายและระเบียบรองรับ และเจ็อนใจเกี่ยวกับการประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเจ็อนใจดังกล่าวข้างต้นมีการดำเนินงานเป็น

ระบบและต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ มีหลายยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์การใช้งบประมาณทางสังคม ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่าย และยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบองค์รวม เป็นตัวขับเคลื่อนในการปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ

สมพงษ์ วงละคร (2549 : 79-80) ได้ศึกษาข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานของการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ดังนี้

1. ด้านผู้บริหาร ควรปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของแต่ละมาตรฐานควรกระจายอำนาจการบริหารจากหน่วยงานต้นสังกัดให้แก่สถานศึกษามากยิ่งขึ้นในทุกด้าน มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ จัดทำ ผลิตภัณฑ์และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอ จัดรูปแบบระบบ วิธีการในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น เพิ่มงบประมาณค่าสาธารณูปโภค ค่าใช้สอย รวมทั้งชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2. ด้านครูผู้สอน เพิ่มอัตราค่าจ้างครูให้ครบชั้นเรียนและจัดบุคลากรทางการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์ จัดอบรมประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาครูผู้สอน ปฏิบัติงานให้ครูเป็นครูมืออาชีพสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งลดภาระงานเอกสารและงานธุรการของครูผู้สอน

3. ด้านผู้เรียนให้มีระบบการกำกับ ติดตามและประเมินคุณภาพนักเรียนเชิงประจักษ์เป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงออกและได้มีส่วนร่วมกิจกรรมในสถานศึกษาและกิจกรรมของชุมชนรวมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณาปรับมาตรฐานด้านผู้เรียนบางมาตรฐาน โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน

เกียรติพงศ์ อุ่นใจ (2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 ตามขอบข่ายปัจจัยพื้นฐานทางการบริหาร 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากรด้านเงินงบประมาณ ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการตามขอบข่ายการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็ก รวมถึงขอบข่ายการบริหารคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามวงจรพัฒนาคุณภาพ P-D-C-A ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan) ได้แก่ วิเคราะห์ / กำหนดแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน ด้านบุคลากร ด้านเงินงบประมาณ ด้าน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ขั้นที่ 2 (Do) ด้านบุคลากร ได้แก่ มอบหมายงานให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่เต็มตามความสามารถ ด้านเงินงบประมาณ ได้แก่ การใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และยุทธศาสตร์การพัฒนา ประสานความร่วมมือจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้าน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ การใช้สื่อเทคโนโลยีให้คุ้มค่า พัฒนาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะ โปรแกรมสำเร็จรูป ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ดำเนินการบริหารจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมลักษณะเป็นผู้ร่วมผลประโยชน์ ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบ (Check) ด้านบุคลากร การประเมินบุคลากรโดยยึดแนวทางการประเมินตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพของ สมศ. จัดทำเป็น SSR และ SRA ด้านเงินงบประมาณ ใช้รูปแบบการประเมินแบบ มุ่งเน้นผลงานหรือสร้างแนวทางการประเมิน โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมประเมิน ด้าน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ควรทำการตรวจสอบและนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการ ควรต้องประเมินการทำงานผู้บริหาร เริ่มจากผู้บริหารประเมินตนเองและเปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน โดยยึดแนวทางการประเมินตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพของ สมศ. ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Action) ด้านบุคลากร การปรับปรุงพัฒนา และจัดวางสลับสับเปลี่ยนตำแหน่ง ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ด้านเงินงบประมาณ ต้องหาทุนสำรองในการบริหารจัดการ ด้าน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ต้องทำการปรับปรุงและนำเสนอข้อมูลเป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการ ต้องปรับปรุงการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมมากขึ้น และเน้นให้เกิดการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

อำนาจ โคน้ำ (2549 : 91-96) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านหนองแวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากและจากการสัมภาษณ์กลุ่ม ครูปฏิบัติการสอน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยฝึกให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง โรงเรียนควรส่งเสริม พัฒนาครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับท้องถิ่นเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ผลการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4,5 และ 6 เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ผู้บริหาร ครูปฏิบัติการสอน และนักเรียนให้

ความสนใจในการดำเนินแต่ละกิจกรรม สภาพทั่วไปในการดำเนินงานอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบรรยากาศในการประชุมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้งผู้ร่วมวิจัยมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ตลอดจนการนำผลการแก้ไข ปรับปรุงไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา เช่น กิจกรรมที่สนับสนุนให้ครูนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ศูนย์ เลขกลาง (2552 : 73 - 77) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนบ้านสร้างแก้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการประกันคุณภาพภายใน และพัฒนาคุณภาพภายใน ของ โรงเรียนบ้านสร้างแก้ว ให้เหมาะสมกับบริบทและได้มาตรฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ Mc Taggart จำนวน 2 วงรอบ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาของชาติ จำนวน 3 มาตรฐาน และเลือกทำการพัฒนา 5 ตัวบ่งชี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามสภาพการปฏิบัติและการปรับปรุง / พัฒนาการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ 2) แบบประเมินการประกันคุณภาพภายใน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการประกันคุณภาพภายใน พบว่า สภาพการปฏิบัติการประกันคุณภาพภายในอยู่ระดับมากทุกมาตรฐานและสภาพความต้องการในการประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมากทุกมาตรฐานเช่นเดียวกัน ผลการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตด้วยจิตสุจริต การส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อเพื่อการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการพูดที่ดี เป็นที่พึงพอใจของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน นักเรียนส่วนใหญ่ สามารถปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยได้ดีเป็นที่น่าพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สภาพแวดล้อมของ โรงเรียนบ้านสร้างแก้วทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ คณะครูทุกคนสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ และครูทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน และเขียนรายงานการวิจัยได้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดได้ ส่วนผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน หลังการ

พัฒนา พบว่า การประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนบ้านสร้างแก้วตามมาตรฐานการศึกษา ของชาติ มีผลการปฏิบัติสูงขึ้นกว่าเดิมทุกมาตรฐาน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เมอร์ฟีและอาดัมส์ (Murphy, and Adams. 1998 : 426 – 444) ซึ่งได้ศึกษาการ ปฏิรูปการศึกษาในอเมริกาในช่วงปี 2523 – 2543 พบว่า ได้มีการตรวจสอบสาเหตุ กลยุทธ์ และ ผลิตผลในยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นเลิศในอเมริกา ประเมินค่าสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เป็นแรงกดดันในการปฏิรูปการศึกษาในอเมริกา การ ตรวจสอบนโยบายหลัก ๆ ของระบบ อาชีพ พลเมือง และตลาดที่ประกาศใช้ตามยุคในการ ปฏิรูป กล่าวคือ ในยุคแห่งความเคร่งครัดในรัฐบาลที่ต้องการซ่อมแซมระบบ โรงเรียน ยุคการ รื้อปรับโครงสร้าง เน้นการปรับปรุงองค์กรการศึกษาและการปกครอง และยุคการปฏิรูปเพื่อเข้า หากกลไกมาตรฐานและการตรวจสอบจากประชาชนและผู้บริโภค การปฏิรูปการศึกษา การ พิจารณาผลิตผลของการเมือง โครงสร้าง ปัจเจกบุคคลและสังคมนั้น ได้อธิบายความก้าวหน้าและ ความคงที่ในการศึกษาของรัฐในอเมริกา

คลอทซ์ และเดเนียล (Klotz, and Daniel. 1998 : 326-347) ได้ศึกษาการเตรียมการ สำหรับการสร้างสรรค์หลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับความเคลื่อนไหวใน การปฏิรูประดับชาติ พบว่า ควรต้องหลีกเลี่ยงการบริหารงานที่มีบุคคลเป็นศูนย์กลาง แต่เน้น การเรียนรู้ด้วยการกระทำและทบทวนทิศทางการศึกษาค้นคว้าความเป็นมืออาชีพสำหรับผู้บริหาร เน้นความคิดสร้างสรรค์ ริเริ่มของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนการเรียนการสอน วิธีการสอน การประเมินผลนักเรียน และการประเมินผลหลักสูตร

บั๊ก (Bugg. 2000 : 61 – 11A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาและ การวางแผนพัฒนา โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาแผนที่ใช้เป็น ตัวกระตุ้นการพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลายของรัฐ การศึกษาครั้งนี้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตที่โรงเรียนสองแห่งใช้การประกัน คุณภาพการศึกษา เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า

1. ก่อนจะมีการนำการประกันคุณภาพและแผนพัฒนามาใช้ใน โรงเรียนทั้งสองแห่ง ยังไม่ได้ใช้ระเบียบโครงสร้างในการปรับปรุงโรงเรียน

2. โรงเรียนในขอบเขตสามารถใช้กระบวนการการประกันคุณภาพ เพื่อเป็นการ กระตุ้นการพัฒนาโครงสร้างการจัดระเบียบของ

โรงเรียนในขณะที่โรงเรียนในเมืองไม่สามารถทำตามกระบวนการได้สำเร็จ

3. การประกันคุณภาพมีผลต่อแผนการสอนใน โรงเรียนทั้งสองแห่ง
4. ถึงแม้ว่าการประกันคุณภาพจะประสบผลสำเร็จในเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุง ยังเป็นที่ถกเถียงว่าสิ่งแวดลอมบางประการอาจทำให้โรงเรียนไม่สามารถค้นหาปัญหาที่แท้จริงได้
5. โครงร่างของการประกันคุณภาพสามารถช่วยโรงเรียนในการพัฒนาวัฒนธรรม การปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก็มีการขาดตัวแปรบางตัว เช่น ภาวะผู้นำ ทรัพยากรทางการเงิน ทำให้กระบวนการไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

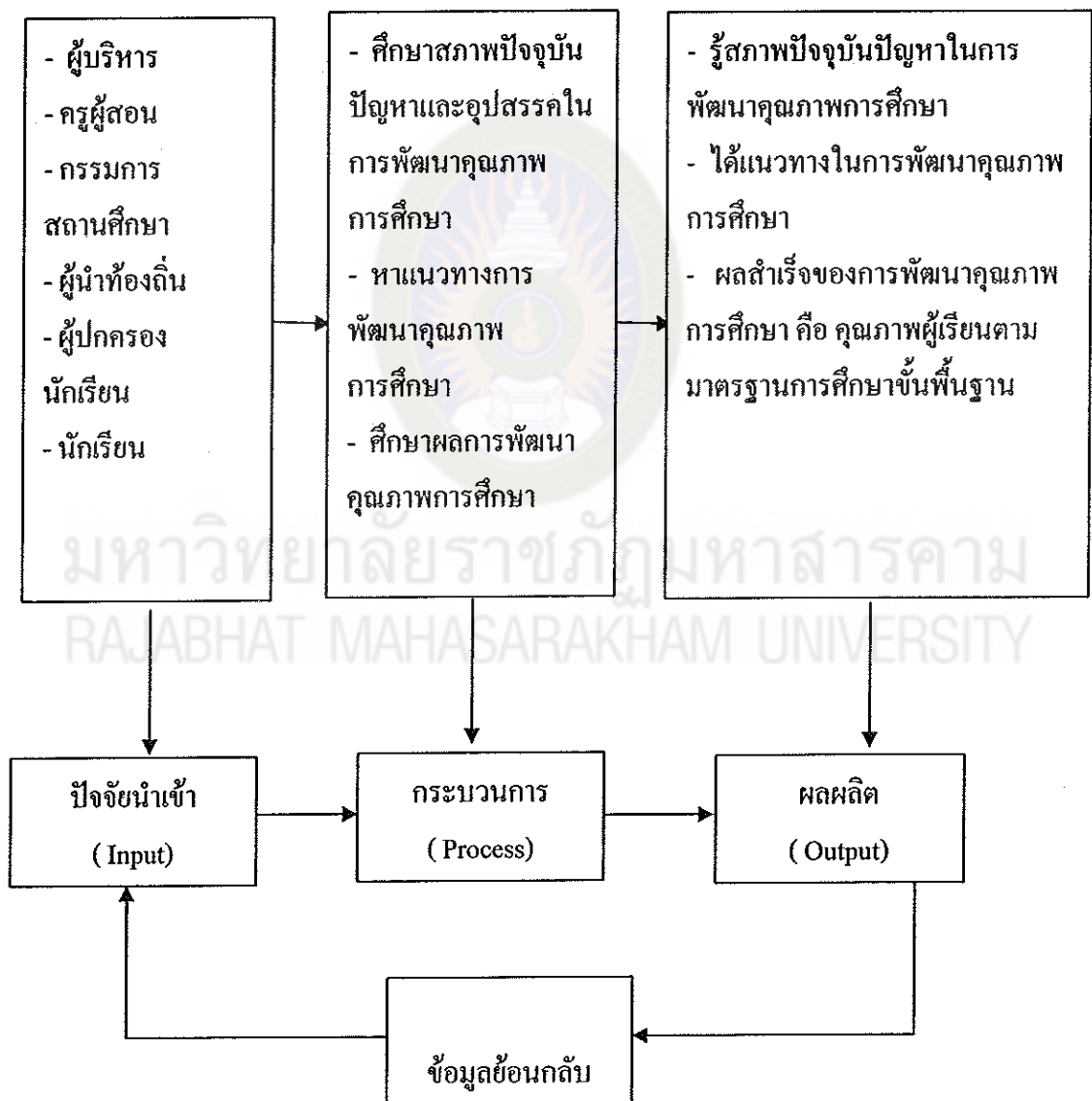
Nicholas S.K. Pang (2003 : 98-124) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเปลี่ยนแปลงองค์การ ต่อการประเมินตนเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงองค์การเป็นทิศทางใหม่ของการปฏิรูปการ เรียนรู้และการปรับปรุงองค์การ การประเมินตนเองของ โรงเรียน (School self-evaluation : SSE) จึงมีความสำคัญเนื่องจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ในฮ่องกงไม่เคยประเมินตนเอง และ ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะมีบทบาท ในการประเมินตนเอง และยุทธศาสตร์ทำให้โรงเรียนให้ทันสมัย (Self-renewal strategy) เป้าหมายสูงสุดของ SSE คือ การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of learners) การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนา โรงเรียน ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน 20 คน และศึกษาจากการปฏิบัติงานของ โรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า SSE เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงองค์กร ผู้บริหารมีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้กระบวนการปรับปรุง โรงเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

โพลท์ (Floit .2002 : 61 – 11A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการรายงานการ ประเมินคุณภาพภายนอกต่อ โรงเรียน ในมลรัฐอิลลินอยซ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการ ประเมินผลภายนอกซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตร การประเมิน และการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า รายงานการประเมินภายนอก และรายงานข้อคิดเห็น จากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องและความพยายามในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถบอกได้ว่าองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาได้

จากผลการวิจัยที่ศึกษา สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำเป็นต้องใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยยึดหลักการประกันคุณภาพ การศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมีกรอบแนวทางในการพัฒนาโดยผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและอุปสรรคในการคุณภาพ การศึกษา ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนบ้าน โนนตาลนามแห่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 คือ จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึง สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

แผนภาพประกอบที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย